TRESK2

TRESK2

TRESK2

TRESK2

TRESK2

TRESK2

Nádej pre Slovensko

Progresívne Slovensko

Progresívne Slovensko predstavilo minulú jeseň ekonomickú víziu TRESK! – Totálny Reštart Ekonomiky Slovenska. Ešte nikdy v histórii sa nestalo, že by nejaká opozičná strana prišla s niečím podobným v strede volebného obdobia. Bolo to však nevyhnutné. Slovensko pod smeráckymi vládami totiž prestalo dobiehať životnú úroveň Európskej únie. Stačí sa pozrieť do Česka, Poľska alebo Estónska a rýchlo zistíme, že sme výrazne pozadu aj za krajinami s porovnateľnou históriou. Ak by na Slovensku po roku 2006 nevládol Fico, ale priemerná vláda z Pobaltia, naše rodiny by dnes mali v čistom **o 1000 eur mesačne viac.** To je veľa peňazí. Horšie je, že ak náš ekonomický model nezmeníme, tento prepad sa za dve ďalšie volebné obdobia zdvojnásobí. Preto sme našu ekonomickú víziu zadefinovali takto:

> **Naším cieľom je kvalita života porovnateľná s najvyspelejšími krajinami Európskej únie. Chceme, aby Slovensko patrilo medzi TOP15 krajín v rámci EÚ do roku 2040.**

Predstavenie TRESK!-u bolo však iba začiatkom. Vízií a strategických dokumentov malo Slovensko už veľa, no úspešná realizácia dobrých nápadov väčšinou pokrivkáva. Ako sme o tom písali vlani, má to viacero príčin. Chýbajú nám: ťah na bránku zo strany politikov, dobre stanovené priority, kvalitné implementačné kapacity a podpora veľkej časti obyvateľstva. Dokument TRESK! 2 si dal za cieľ vyriešiť predovšetkým druhý identifikovaný problém, teda chceme **jasne pomenovať priority ako aj konkrétne mechanizmy na ich realizáciu.** Ani firmy neriešia v jednom roku všetko, ale majú zopár kľúčových priorít a vrcholový manažment ide tvrdo za nimi. Inak povedané, TRESK! 2 odpovedá na otázku: ktoré témy by mali byť premiérskymi a čo by malo byť kostrou programu budúcej vlády?

Ktoré témy by mali byť absolútnou prioritou?

Aby ľudia mali citeľne lepší život na Slovensku, potrebujeme **opäť dobiehať životnú úroveň Európskej únie.** Treba rozhýbať celé Slovensko. Stagnáciu a beznádej musia nahradiť investície do budúcnosti, nižšie dane a odvody z práce, dobré pracovné miesta a kvalitné verejné služby. A to aj v najodľahlejších kútoch Slovenska. Musíme **prestať zadlžovať budúce generácie** a peniaze používať namiesto úrokov na investície do školstva či zdravotníctva. Už sa konečne musí šetriť na úradoch a papalášoch. Nie dvojnásobné platy pre ministrov, nie rozbujnený byrokratický aparát, ale štíhly a agilný štát.

Schéma priorít

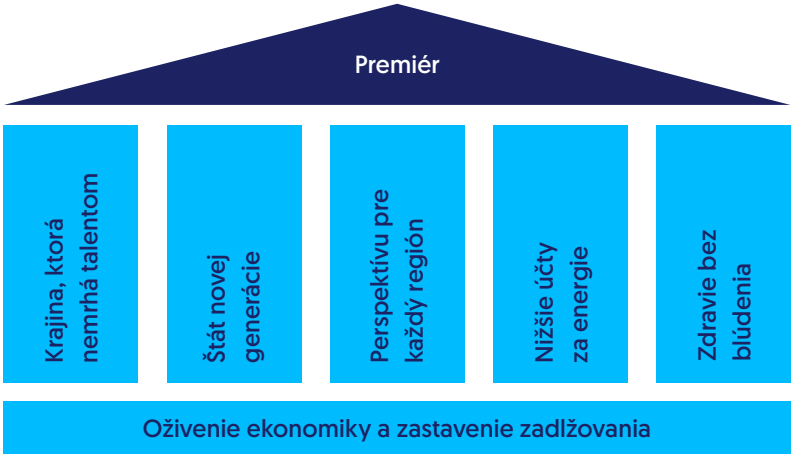

Opätovné oživenie ekonomiky však samo o sebe nestačí, je len akousi **nutnou podmienkou,** bez ktorej bude krajina len ďalej upadať a nebude peňazí ani len na súčasnú kvalitu verejných služieb. Premiér nemá len hasiť aktuálne problémy, ale mal by garantovať aj predpoklady pre **dlhodobú prosperitu** svojej krajiny v 21. storočí. Okolo seba vidíme, že technologické zmeny (najmä umelá inteligencia), starnutie populácie, klimatická zmena alebo napríklad medzinárodný obchod na báze sily čoraz viac určujú, ktoré krajiny budú mať navrch a ktoré budú naopak zaostávať. Tieto svetové megatrendy sme podrobne popísali v TRESK!-u, teraz je čas nastavovať naše priority aj na ich základe. Čo to v praxi znamená? Ukazuje sa, že víťazmi budú tie krajiny, ktoré budú schopné skombinovať svoj ľudský kapitál s novými technológiami a ktoré sa dokážu čo najskôr adaptovať na nepríjemné následky technologickej revolúcie, zmeny klímy a starnutia obyvateľstva.

Z TOHO PRE SLOVENSKO VYPLÝVA ĎALŠÍCH PÄŤ KĽÚČOVÝCH PRIORÍT:

Krajina, ktorá nemrhá talentom. Slovensko nie je bohaté na nerastné suroviny. Náš úspech stojí a padá na ľuďoch. Dnes sme však krajinou, kde mladí a talentovaní ľudia nevidia svoju budúcnosť. Konečne treba dať šancu každému šikovnému mladému človeku. Či už ide o žiaka zo znevýhodneného prostredia, ktorý skončí školskú dochádzku bez maturity či výučného listu, o programátora z Bratislavy, ktorý ešte počas školy odíde do Česka alebo elektrikára z Dolného Kubína, ktorý radšej pracuje v Nemecku. Musíme zastaviť odliv talentu zo Slovenska aj zo slabších do silnejších regiónov. Zároveň treba zabojovať o kvalifikovanú pracovnú silu zo zahraničia.

Štát novej generácie. Štát sa konečne musí stať súčasťou riešenia a nie problému. Treba prestať hádzať podnikateľom polená pod nohy, šikanovať malých živnostníkov, ignorovať podnety a problémy občanov. Štát novej generácie by nás nemal nútiť chodiť na úrady, ale poskytovať moderné služby s pridanou hodnotou. Namiesto ustavičnej šikany treba mať klientsky prístup smerom k občanom aj podnikateľom na báze najmodernejších technológií.

Perspektíva pre každý región. Je neudržateľné, aby šance na kvalitný život aj naďalej výrazne záviseli od toho, kde sa na Slovensku narodíte. Región má perspektívu udržať a prilákať mladých ľudí len vtedy, keď sa stretnú dve veci naraz: dobré verejné služby a hospodársky rozvoj. Regiónom treba dať nástroje aj viac peňazí na riešenie vlastnej situácie. Orava má iné priority ako Gemer. Každý z regiónov potrebuje perspektívu, a to bez základných služieb a významných rozvojových investícií nepôjde. Aj štát preto finančne podporí najslabšie regióny.

Nižšie účty za energie. Slovensko si potrebuje zabezpečiť vlastnú energetickú bezpečnosť, aby nebolo bábkou v rukách veľmocí. Tak domácnosti, ako aj podniky potrebujú namiesto dotácií, dlhodobo nízke účty za energie. A to nepôjde bez masívnych investícií do zelených riešení.

Zdravie bez blúdenia. Občania sa musia dostať k lekárovi v rozumnom čase a bez pochybných poplatkov. Bez toho, aby museli aktívne hľadať špecialistov, čakať mesiace pri vážnych ochoreniach alebo platiť pri každej návšteve. Zo zdravotného poistenia musí byť zabezpečená bezplatná základná zdravotná starostlivosť pre každého. Poplatky by sa mali vyberať len pri nadštandardných úkonoch.

ČO Z TOHO BUDÚ MAŤ OBČANIA?

Každá priorita je podrobne popísaná v ďalších kapitolách a má jasne stanovené ciele a opatrenia, ktoré k nim povedú. Merateľné ukazovatele je nevyhnutné stanoviť z troch dôvodov. Po prvé, premiér potrebuje mať efektívne nástroje aj mechanizmus včasného varovania, aby mohol dozerať na plnenie hlavných priorít. Po druhé, občania by tiež mali pravidelne dostávať informácie o tom, ako sa jednotlivé ciele plnia. Po tretie, aj štátni manažéri by mali byť ohodnotení na základe toho, či plnia vládny program alebo nie.

Hlavné merateľné ukazovatele:

Číslo	Priorita	Cieľ
1	Pr 1	Najrýchlejší ekonomický rast v regióne.
2	Pr 1	Znížime deficit pod 3% HDP a dlh stabilizujeme pod 70% HDP. Ten by bez dodatočných opatrení do roku 2031 presiahol 80% z HDP.
3	Pr 1	Priemernej rodine do konca volebného obdobia ročne pridáme 5000 eur cez vyšší ekonomický rast a daňovo-odvodové opatrenia.
4	Pr 1	Zrušíme 2 ministerstvá, 11 štátnych tajomníkov, 400 teplých papalášskych flekov, 20 úradov a agentúr.
5	Pr 2	Každý rok získame pre Slovensko 10 000 talentovaných ľudí, o ktorých by sme inak prišli.
6	Pr 2	Znížime odchod maturantov zo Slovenska o štvrtinu.
7	Pr 2	Počet detí, ktoré ročne skončia bez maturity či výučného listu, klesne aspoň o polovicu – to je 5000 talentov, ktoré dnes zahadzujeme.
8	Pr 3	Zavedieme právo neísť na úrad, ak klient o to nemá záujem.
9	Pr 3	Podnikateľom vrátime 10 dní a vybrané lehoty skrátime na desatinu.
10	Pr 3	Haló, tu je štát! - jedno telefónne číslo alebo chatbot na báze umelej inteligencie pre všetky agendy.
11	Pr 4	Regióny rozhodnú aspoň o 30% eurofondov.
12	Pr 4	Priemerný okres dostane za volebné obdobie 60 mil. eur.
13	Pr 5	Znížime ceny elektriny pre podniky o 10%.
14	Pr 5	Zmodernizujeme 250 tisíc domácností a znížime ich účty za energie.
15	Pr 6	Štandardná liečba bude bez poplatkov.
16	Pr 6	Prioritizácia onkopacientov: dostanú 30-dňovú garanciu na kompletnú diagnostiku od prvej návštevy.
17	Pr 6	Zavedieme doplnkové ordinačné hodiny pre nadštandardné služby.

V reči čísel má TRESK! 2 **šesť priorít** a **42** konkrétnych opatrení.

PREČO PRÁVE TÝCHTO ŠESŤ PRIORÍT?

Ako sme identifikovali v dokumente TRESK!, Slovensko zaostáva v mnohých oblastiach za svojimi európskymi partnermi. Kde sa pozeráme, tam vidíme vážne nedostatky. Bohužiaľ, v európskych rebríčkoch je ľahšie hľadať Slovensko od konca. Premiér však nemá neobmedzené kapacity a preto bolo nutné si vybrať niekoľko top priorít. Pri voľbe sa použili **tri kritériá:**

i) čo je absolútne nevyhnutné spraviť v súčasnej situácii,

ii) ktoré zmeny najviac pomôžu Slovensku z dlhodobého hľadiska a

iii) ktoré služby pre občanov a firmy sú v najhoršom stave. Pri poslednom kritériu sme využili aj spätnú väzbu od občanov a podnikov z regionálnych výjazdov.

Ani po uši zadlžené a stagnujúce firmy nemajú inú šancu, len prejsť ozdravnou kúrou a vrátiť sa na trajektóriu rastu. Opäť rozhýbať našu ekonomiku a stabilizovať verejné financie preto musí byť na zozname priorít každého budúceho premiéra. To nám však dá len akýsi odrazový mostík do najbližších rokov. Ak chceme dlhodobo prosperovať, potrebujeme zmeniť celý náš ekonomický model. Už viac ako dvadsať rokov hovoríme o vzdelanostnej ekonomike, no zatiaľ to takmer žiadna vláda nebrala dostatočne vážne. Preto je nevyhnutné mať jasný plán ako nemrhať talentom. Je to absolútne kľúčové aj z hľadiska udržiavania sociálneho štandardu na Slovensku. V nasledujúcich desaťročiach totiž odídu silné populačné ročníky do dôchodku a nebudeme mať dosť aktívnych ľudí na platenie ich dôchodkov, zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Klimatická zmena je realitou a neblahé následky vidíme každým rokom silnejšie. Štát nemôže nechať domácnosti a firmy osamotené. Preto sú energetická samostatnosť a nižšie účty za energie na zozname priorít.

V ére veľkých globálnych zmien budú úspešné len krajiny, ktoré budú vedieť rýchlo reagovať. Preto je nevyhnutné zreformovať aj verejnú správu na centrálnej aj regionálnej úrovni. Štát už konečne musí naskočiť na svetové technologické trendy, poskytovať lepšie služby s menšími kapacitami. Platí však aj to, že neexistuje zázračný jednotný liek pre každý región. Preto treba decentralizovať, teda posunúť viac peňazí, ale aj kompetencie a zodpovednosť na nižšie regionálne úrovne. Sobrance predsa potrebujú niečo iné ako Komárno. A mali by mať nástroje na riešenie svojich vlastných problémov. Služby pre občanov majú nízku kvalitu nielen na úradoch alebo v regiónoch, ale aj v zdravotníctve. Odvrátiteľné úmrtia sú vysoké aj kvôli chýbajúcemu manažmentu pacienta. Každý by mal mať nárok na rozumné, medicínsky bezpečné, čakacie lehoty a bezplatné štandardné služby.

Progresívne Slovensko už pred časom predstavilo dva ďalšie kľúčové piliere svojho programu, ktoré sú doplnkové k tu uvedeným prioritám: kladivo na korupciu a riešenia pre nelichotivú bytovú situáciu naprieč Slovenskom.

> **Ak chceme dlhodobo prosperovať, potrebujeme zmeniť celý náš ekonomický model. Už viac ako dvadsať rokov hovoríme o vzdelanostnej ekonomike, no zatiaľ to takmer žiadna vláda nebrala dostatočne vážne.**

AKÁ JE GARANCIA, ŽE SA TO TERAZ NAOZAJ PODARÍ?

Uvedomujeme si, že sľubov na Slovensku už bolo dosť. Práve preto pristupujeme k tejto otázke s plnou vážnosťou a úplne inak ako vlády doteraz. Oproti minulým pokusom je pravdepodobnosť úspechu oveľa vyššia vďaka **silnej premiérskej kontrole.**

Doterajšia prax je taká, že premiér považuje za svoju prioritu len kydanie na spojencov alebo beztrestnosť svojich kumpánov. To sa musí zmeniť. Predseda vlády je jednoznačne zodpovedný za to, či sa plní vládny program alebo nie. Preto budú mať premiérske priority osobitný režim: koaličná zmluva, dohľad podpredsedu vlády pre ekonomiku, realizačný tím, verejný odpočet vo forme semaforu a merateľných ukazovateľov. Čo to konkrétne znamená?

- **Súčasť koaličnej zmluvy** – premiérske témy sa stanú aj súčasťou rokovaní pri zostavovaní koalície a vládneho programu. Riadenie krajiny už nebude na báze kolegiálnej ignorácie (ako doteraz): rozdelí sa korisť a každý bačuje na svojom ihrisku. Premiérske témy budú mať v koaličnej zmluve exkluzívne postavenie aj cez jasne stanovené ciele pre jednotlivých ministrov. Aj s jasnými postihmi pri neplnení.

- **Realizačný tím** – premiér bude mať pod sebou tím odborníkov, ktorý monitoruje a vyhodnocuje pokrok vo všetkých prioritných oblastiach. Pod taktovkou podpredsedu vlády pre ekonomiku na úrade vlády bude každá jedna priorita zastúpená reformným koordinačným tímom. Pravidelné odpočtovanie bude na báze transparentného semaforu na báze merateľných ukazovateľov.

- **Verejný odpočet** – plnenie bude verejné a v prehľadnej forme pre každého. Vláda bude pravidelne rokovať (napríklad na štvrťročnej báze) o tom, čo sa podarilo, čo nie a kde je potrebné výrazne pridať. Ministri musia cítiť primeraný tlak zo strany premiéra, ak sa ciele neplnia.

- **Merateľné ukazovatele** – aby mohla kontrola fungovať efektívne, každá misia musí obsahovať okrem harmonogramu aj dôležité míľniky a konkrétne ciele. Občania budú presne vedieť, odkiaľ štartujeme a kam sa chceme dostať. Nielen v kvalitatívnej, ale aj v kvantitatívnej rovine.

Okrem silnej kontrolnej a manažérskej úlohy premiéra a vicepremiéra pre ekonomiku je šanca na úspech vyššia aj vďaka nasledovným skutočnostiam:

- **Včasné plánovanie** – nechytáme mačku za chvost. Nebásnime o vízii v treťom roku štvrtej vlády, ale dva roky pred voľbami.

- **Väčšia spoločenská zhoda** – keďže TRESK! a Vízia 2040 od Slovenskej akadémie vied sa vo veľkej miere zhodujú, je oveľa väčšia šanca, že vládne priority dostanú aj verejnú podporu od odborníkov.

- **Premyslené detaily** – nestačí mať pripravené len opatrenia, ale treba dopredu uvažovať aj o tom ako dané ciele dosiahnuť (procesy) a s kým (ľudia). Mnohé opatrenia budú pretavené do návrhov zákonov už pred voľbami.

- **Financovanie** – všetky opatrenia s finančnými nárokmi budú prioritou financovania, pokiaľ sú v súlade s pravidlami EÚ. Plán s výzvami a projektami budeme mať pripravený ešte pred voľbami.

- **Moderné nástroje** – umelá inteligencia zrýchli prípravu zákonov, povoľovanie aj verejné obstarávanie a pomôže nám rozhodovať na základe dát. Zároveň bude priebežne sledovať plnenie priorít a včas upozorní, kde treba pridať.

ČO BUDE S PROBLÉMAMI, KTORÉ SA NEDOSTALI MEDZI PREMIÉRSKE PRIORITY?

Samozrejme, nejdú do zabudnutia. V TRESK!-u bolo 73 rámcových opatrení, ktoré sa ďalej rozpracúvajú a budú súčasťou volebného programu Progresívneho Slovenska spolu s oblasťami, ktoré v ekonomickej vízii nefigurovali, alebo tam boli len okrajovo (napríklad kultúra či pôdohospodárstvo).

AKÉ KROKY BUDÚ NASLEDOVAŤ?

Podobne ako v prípade vízie TRESK!, aj premiérske priority sa stanú predmetom mnohých debát. Budú súčasťou špeciálnych regionálnych diskusií v každom jednom kraji, ale aj na ostatných výjazdoch Progresívneho Slovenska. Okrem toho sa plánujú okrúhle stoly s podnikateľmi, odborármi, predstaviteľmi samospráv alebo napríklad expertmi na jednotlivé témy. Stále je priestor upraviť plány podľa konštruktívnych pripomienok verejnosti. Na tieto intenzívne konzultácie nadviaže volebný program Progresívneho Slovenska ako aj podrobný plán realizácie na celé volebné obdobie.

V neposlednom rade sa premiérske priority stanú predmetom rokovaní s ostatnými opozičnými stranami.

PRIORITA Č. 1

Oživenie ekonomiky a zastavenie zadlžovania

Slovenská ekonomika roky prešľapuje na mieste, zatiaľ čo svet uteká ďalej. Ešte pred desiatimi rokmi sme životnou úrovňou predbiehali Poľsko aj Maďarsko - dnes je to naopak.

Kým Slovensko pod smeráckymi vládami dve desaťročia stagnuje, susedia okolo nás jeden po druhom predbehli. Z premianta sme sa dostali na chvost takmer vo všetkých rebríčkoch konkurencieschopnosti a kvality života. Ak nezmeníme smer okamžite - a myslíme tým smer v oboch významoch slova – škaredo narazíme. Oživenie ekonomiky a zastavenie zadlžovania štátu už nie sú možnosťami ale **nutnou podmienkou** na to, aby sme nezažili drastický prepad životnej úrovne.

Verejný dlh Slovenska bez ďalších opatrení presiahne v nasledujúcom volebnom období 80 % HDP. V takýchto výškach dlhu už štát stráca nielen peniaze na úrokoch, ale aj kontrolu nad vlastným osudom a hazarduje s dôverou veriteľov. Grécko nám môže slúžiť ako varovný príklad. Po páde do dlhovej pasce tam dôchodky klesli o desiatky percent, mzdy o tretinu a bez práce ostal takmer každý štvrtý človek. To isté hrozí nám - nebude na pravidelné dôchodky, na sociálne istoty, ani na veci, ktoré sú dnes pre desaťtisíce slovenských rodín samozrejmosťou. Bola by to najväčšia strata našej suverenity od vzniku samostatného Slovenska.

Toto nie je strašenie ani zlý sen. Čísla, ktoré hovoria za všetko:

Deficit. Po troch vlnách konsolidácie súčasná vláda odovzdá verejné financie s ešte väčším deficitom, ako ho prebrala. Už dnes je deficit na rovnakej úrovni ako v roku 2023 a to sa ešte len rozbieha ich predvolebné eldorádo. Ľudia platia vyššie dane, ale nič z toho nemajú. Takto zlyhať sa ešte nikomu nepodarilo.

Dlh štátu. Za štyri roky tejto vlády narastie čistý dlh o 30 miliárd eur. Ľudia majú menej, ale vláda míňa čoraz viac a každým dňom zvyšuje verejný dlh.

Tretie číslo, ktoré bolí najviac. Bežná slovenská rodina stratí za súčasné volebné obdobie 4500 eur. Prečo? Lebo tri kolá konsolidácie nezaplatili politici v ministerských limuzínach, ale mladé rodiny.

Namiesto cesty k zaručenému bankrotu my ponúkame cestu prosperity. Stojí na **troch pilieroch:**

1. **Veľké zníženie daní za prácu a podnikanie** – súčasná vláda absolútne zlyhala v ozdravení verejných financií. Vyššími daňami a odvodmi zadusila ekonomiku, ale sekeru neznížila. Našim zámerom je zatraktívniť aktivitu: prácu aj podnikanie prostredníctvom nižších priamych daní a odvodov. Okrem toho bude nutné celý daňový systém výrazne zjednodušiť a sprehľadniť. Zmeny urobíme raz, na začiatku, aby mohli podnikatelia pokojne pracovať a nie každý rok študovať nové daňové zákony.

2. **Injekcia pre ekonomiku** – Slovensko má k dispozícii miliardy z eurofondov, no vláda nie je schopná ich dostať do krvného obehu ekonomiky práve vtedy, keď ich najviac potrebuje. Výrazne zrýchlime investície z eurofondov, aby v časoch konsolidácie mohli kompenzovať prepad vo výdavkoch štátu. Zároveň nezabúdame ani na súkromný sektor. Cez daňový systém zvýhodníme investície a inovácie, podporíme podnikanie od 16 rokov a uľahčíme prístup ku kapitálu.

3. **Štát, ktorý šetrí na sebe** – Trvalá konsolidácia verejných financií nie je možná bez radikálneho šetrenia na strane štátu. Papalášizmus musí skončiť a prevádzkové výdavky verejných inštitúcií bude potrebné výrazne seknúť. Významné úspory dosiahneme striktným uplatňovaním dvoch princípov: adresnosti a hodnoty za peniaze.

HLAVNÝ CIEĽ

Zabezpečíme najvyšší ekonomický rast v regióne znížením priamych daní a odvodov, využitím eurofondových investícií a podporou podnikania. Znížime deficit pod 3% HDP a dlh stabilizujeme pod 70% HDP. Bez dodatočných opatrení by do roku 2031 presiahol 80% z HDP. **Priemernej rodine cez nižšie dane a odvody, rýchlejší ekonomický rast a rast miezd ročne pridáme 5000 eur.**

Pilier 1: Veľké zníženie daní za prácu a podnikanie

Na Slovensku pracujúci odvádzajú takmer najviac daní a odvodov v EÚ. Štát žije z bežných zamestnancov, ktorým z platu zoberie takmer polovicu. Na podnikateľov navyše uvalil ešte aj nezmyselnú transakčnú daň. Systém dnes zvýhodňuje pasivitu - držanie nehnuteľností, zahraničné investície, výplatu dividend - namiesto práce, podnikania a inovácií.

Skoncujeme so systémom, v ktorom štát vykorisťuje tvorcov hodnôt - zamestnancov aj zamestnávateľov. Zásadne znížime daňovo-odvodové zaťaženie práce ľuďom aj firmám. Zamestnancom zostane viac v čistom a stredná trieda prestane byť jedinou, ktorá platí účty. Firmy budeme motivovať investovať a tvoriť. Zdroje nájdeme upratanim v daňovom systéme, efektívnejším výberom daní a spravodlivejším zdanením majetku a škodlivých aktivít, ktoré prinesú do rozpočtu dokopy miliardy eur ročne.

OPATRENIE 1: VYŠŠIE ČISTÉ MZDY: ZNÍŽIME DANE A ODVODY Z PRÁCE

Ak pracujete, budete mať z výplaty viac – naprieč celým príjmovým spektrom, od predavača až po programátorku. Štát si dnes berie priveľký podiel z každého ďalšieho zarobeného eura. Pri nízkych príjmoch preto, že zdaňuje takmer od nuly, pri vysokých kvôli vysokým sadzbám a tomu, že odvody majú vysoké alebo žiadne stropy. Náš návrh znižuje toto ‚bremeno práce' na oboch koncoch príjmového rebríčka.

Navrhujeme, aby sa **z prvých zarobených peňazí neplatili dane ani zdravotné odvody -** motivujeme tak ľudí pracovať. Dosiahneme to znížením zdravotných odvodov a zvýšením odvodovej odpočítateľnej položky. S rastúcim príjmom budú postupne nabiehať najprv odvody a neskôr dane.

Aj na hornom príjmovom konci chceme, aby sa ľuďom oplatilo zarábať viac doma, nie odchádzať za vyššími platmi do zahraničia. Preto upravíme daňovo-odvodové zaťaženie týchto ľudí k úrovni Česka.

Čo dosiahneme:

Výsledkom bude férovejší systém, ktorý motivuje k práci, pretože z prvých zarobených eur vám väčšina ostane v peňaženke. Primeraným zdanením na hornom konci spektra zároveň motivuje aj zarábať viac. Uveďme konkrétne príklady:

- **Peter zarába minimálnu mzdu 915 eur.** Dnes mu štát zo mzdy zhltne 186 eur a v čistom mu ostane iba 729 eur. Pri našom nastavení mu ročne ostane **ročne až o 445 eur viac.**
- **Denisa zarába priemernú mzdu 1620 eur** a vďaka našim opatreniam jej po novom ostane **ročne o 472 eur viac.**
- **Jana je manažérka a zarába 5000 eur.** Vďaka našej zmene jej ostane **ročne až o 1350 eur viac.**

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Znížime zdravotné odvody o 2 p.b. nad rámec automatického zníženia, ku ktorému dôjde v januári 2028.	» Predložíme novelu zákona o dani z príjmov, sociálnom a zdravotnom poistení na prvej schôdzi NRSR po voľbách s účinnosťou od 1. 1. 2028.
Zvýšime odvodovú odpočítateľnú položku zo zdravotných odvodov, ktorá nebola roky valorizovaná a dnes preto v podstate stratila význam. My ju obnovíme ako nástroj podpory nízkopríjmových osôb.	» Odvodovú odpočítateľnú položku naviažeme v plnej výške na minimálnu mzdu, s postupným vyklesávaním do výšky priemernej mzdy.
Daň z príjmov upravíme tak, aby sa šikovným oplácalo ostať pracovať na Slovensku. Celkové zdanenie vyššie-príjmových znížime k úrovni Česka.	» Zrušíme najvyššiu sadzbu dane z príjmu (35 %) a zvýšime hranicu 3. sadzby. Znížime strop sociálnych odvodov.

OPATRENIE 2: JEDNODUCHŠIE A LACNEJŠIE PODNIKANIE

Na podnikateľov sa nemôžeme pozerať ako na nepriateľov štátu. Okamžite zrušíme daň z finančných transakcií. Zjednodušíme systém dane z príjmu pre firmy a zrušíme jeho najvyššiu sadzbu. Podnikateľov okrem daní ničia aj vysoké náklady na energie. Preto znížime spotrebnú daň z elektriny na najnižšiu povolenú úroveň. Zároveň budeme podporovať vlastnú výrobu energie a využívanie obnoviteľných zdrojov *(viď priorita Nižšie účty za energie)*. Legislatíva bude zrozumiteľná a najmä predvídateľná.

Čo dosiahneme:

Podnikateľov aj investorov motivujeme podnikať a inovovať a zjednodušíme im život; už nebudú musieť tráviť hodiny lúštením zložitých daňových zákonov a regulácií a dúfať, že ich pochopili správne. Predovšetkým však firmám ušetríme nemalé peniaze, ktorú môžu reinvestovať do rastu, ľudí a techniky:

» Typická stredná firma môže vďaka našim opatreniam ušetriť na ďalšie investície a zvýšenie miezd až 30 tisíc eur ročne.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zrušíme daň z finančných transakcií - urobíme tak okamžite po nástupe do vlády. Nemôžeme viac tolerovať túto nezmyselnú daň.	» Novely zákonov o dani z príjmov, pridanej hodnoty a spotrebnej dani. » Na prvej schôdzi parlamentu zrušíme daň z finančných transakcií. Daňové zmeny budú predkladané maximálne raz ročne s dostatočným predstihom. » Zmeny budeme riadne komunikovať, skoncujeme s praktikami SLK.
Zjednodušíme systém firemnej dane z príjmu a sadzby zjednotíme na 21 %. Vrátime tým korporátnu daň na úroveň Česka. Dnešný systém je nadmerne komplikovaný a vyháňa firmy do zahraničia.	
Znížime spotrebnú daň na elektrinu na povolené minimum, dnes je spotrebná daň vyššia ako je minimum stanovené EÚ. Zníženie spotrebnej dane prispeje k nižším prevádzkovým nákladom firiem.	

OPATRENIE 3: LEPŠÍ A FÉROVEJŠÍ VÝBER DANÍ: NAMIESTO LANGOŠOV SKONTROLUJEME VEĽKÉ RYBY

Dnešný systém je pokrivený. Rozvrat trestného zákona umožnil prekvitať korupcii a veľkým daňovým podvodom. Poctivý malý podnikateľ dostane pokutu za pár eur, zatiaľ čo veľké podvody za milióny ostávajú bez trestu. To nie je systém, ktorý odmeňuje poctivosť. Súčasný systém je plný dier, cez ktoré unikajú miliardy, na čo doplácajú ťažko pracujúci ľudia. My tieto diery zaplátame.

Namiesto toho, aby štát siahal hlbšie do vreciek pracujúcich ľudí, postaráme sa, aby platil každý - podľa toho, čo skutočne má a ako sa správa k spoločnosti. Skoncujeme so "šedou ekonomikou" a finančnými podvodmi - opravíme trestný zákon a sprísnime tresty za korupciu a daňové podvody *(viac v projekte Kladivo na korupciu)*. A namiesto naháňania drobných podnikateľov za mäkčene pôjdeme po veľkých rybách, ktoré štát stoja milióny.

Zároveň sú sektory (napríklad energetika alebo zbrojárstvo), ktoré profitujú nadmernými ziskami nielen svojou šikovnosťou ale najmä z geopolitickej situácie, kým ľudia na ňu doplácajú. Chceme vytvoriť systém, v ktorom sa v časoch nadmerných ziskov spoločnosť o ne podelí a, naopak, v horších časoch dokáže potom štát poskytnúť pomocnú ruku.

Čo dosiahneme:

Len efektívnejší výber daní dokáže do rozpočtu priniesť minimálne **500 eur na každého občana ročne navyše.** Tieto zdroje použijeme na zníženie daní a odvodov z práce a stabilizáciu dlhu, aby sa na Slovensku žilo dobre aj ďalším generáciám.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Férovejší daňový systém bez zbytočných dier. Rodina s tromi deťmi nebude platiť rovnaké dane za byt, v ktorom býva, ako investor s desiatimi bytmi. Budeme lepšie kontrolovať daň z firemných vozidiel a odstránime nesystémové výnimky, napríklad pri dani za nákladné vozidlá.	» Pripravíme cenové mapy nehnuteľností, podľa ktorých sa bude daň určovať z hodnoty majetku. Pri neobývaných nehnuteľnostiach zohľadníme ich nevyužitie v konečnom výpočte dane. » Novely zákona o dani z pridanej hodnoty a spotrebných daniach; sadzby budú stanovené aj s ohľadom na okolité krajiny, aby sme spotrebu nevytlačili na čierny trh. » Sprísnime tresty za ťažké finančné podvody v balíku zmien Trestného zákona a ďalšie opatrenia z Kladiva na korupciu. » Personálna a organizačná reforma Finančnej správy - verejné vypočutia kandidátov na vedenie, nie „naši ľudia". » Pravidelné reportovanie v semafore novozriadenej Ekonomickej rady vlády.
Jedna sadzba DPH s výnimkami len pre najcitlivejšie skupiny. Systém zjednodušíme na dve sadzby - základnú a zníženú pre najcitlivejšie položky pre domácnosti. Uľahčíme tým život ľuďom, podnikateľom, ktorí nebudú viac musieť luštiť komplikované zákony a zároveň zlepšíme efektivitu výberu daní. Odstránime tak súčasný chaos v systéme DPH.	
Zjednodušíme systém zdanenia kapitálu. Kapitálové príjmy zdaníme jednotnou sadzbou ako súčasť príjmu, aby bol systém prehľadnejší a zrozumiteľnejší. Zdanenie aktív, ktoré je dnes výrazne vyššie ako v okolitých krajinách (napr. kryptomeny) zreálnime, aby ľudí nevytláčalo na čierny trh alebo investovať do zahraničia. Nastavíme férové časové testy.	
Daňami budeme chrániť zdravie. Pri zdanení sa zameriame na neduhy, ktoré spoločnosti škodia - napríklad hazard, alkohol, cukor alebo tabak.	
Kto na kríze alebo vojne zarobí, pomôže tým, ktorým kríza poškodila. Časť mimoriadnych ziskov spôsobených geopolitickými udalosťami odvedú firmy formou dočasného odvodu z nadmerného zisku. Výnos pôjde cielene na podporu podnikov a domácností.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zlepšíme výber daní. Koniec šikany malých podnikateľov. Kontroly na základe rizika a dát, nie náhodne; pri prvej drobnej chybe upozornenie a lehota na nápravu, nie pokuta. Špecializované tímy na veľké DPH a spotrebné podvody, presuny ziskov do daňových rajov a skryté vlastníctvo. Centrálny výber pohľadávok štátu: dlžníkovi automaticky započítame dlh voči preplatku, dotácii či faktúre od štátu - kto štátu dlhuje, od štátu nič nedostane.	» AI analýza dát na Finančnej správe, automatické krížové kontroly a moderná technika pre colníkov. » Zlúčenie výberu daní a sociálnych odvodov (UNITAS). Systém bude jednoduchší pre podnikateľov aj štát.

Pilier 2: Injekcia pre podnikateľov a ekonomiku

Eurofondy sú vzácne zdroje, ktoré by mali byť využívané predovšetkým na investície a nie na spotrebu. Ich efektívne využitie je obzvlášť dôležité v časoch slabšieho ekonomického rastu, či konsolidácie. Zlepšíme investície z eurofondov a nasmerujeme ich tam, kam patria - do regiónov, nie do grantov pre vyvolených.

Firmy dnes nevedia, čo ich čaká o pol roka. Pravidlá sa menia lusknutím prsta a oznamujú vo videách na sociálnych sieťach, eurofondy končia u spriaznených firiem a byrokracia dusí malé podniky. Dane len rastú a pribúdajú aj nové devastačné dane. V takomto prostredí chce podnikať len málokto a poctiví podnikatelia postupne strácajú chuť ďalej rozvíjať biznis na Slovensku.

Opatreniami znížime náklady firiem, vďaka čomu im ostane viac zdrojov na vyššie mzdy a lepšie stroje. Naštartujeme tým rast a efekty sa prelejú do vyšších miezd pre občanov (cieľ 3). Daňový systém bude pre firmy jednoduchší a férovejší. Namiesto legislatívneho chaosu dostanú stabilitu a istotu pravidiel a budú vedieť plánovať investície s predstihom. Inovatívne podniky dostanú šancu rásť. Odmeníme poctivých a podnikavých, posvietime si na tých, čo sa skrývajú.

OPATRENIE 4: MILIARDY EURÓPSKYCH PEŇAZÍ DO EKONOMIKY

Dve miliardy eur z eurofondov presmerujeme už v prvom roku do ekonomiky - nie na účty spriaznených ľudí. Aby zdroje neprepadli, okamžite dofinancujeme úspešné programy ako Zelená domácnostiam. Zároveň naplno využijeme všetky dostupné európske zdroje, ktoré dnes ležia nevyužité, pôjdu ľuďom. Spustíme aj finančné nástroje, ktoré zdroje sprístupnia širšiemu okruhu žiadateľov. Spolu s bankami zabezpečíme predfinancovanie, aby čerpanie bolo plynulejšie a ľudia nemuseli zháňať extra peniaze. Čerpanie tak bude jednoduchšie a dostupnejšie.

Čerpať začneme predvídateľne a transparentne: firmy a samosprávy budú poznať harmonogram výziev rok vopred. Čerpaniu európskych zdrojov bude vláda venovať pravidelné rokovania „eurofondovej vlády". Odpočet čerpania bude verejne dostupný každému občanovi/občianke.

Čo dosiahneme:

Ani euro z európskych peňazí neprepadne. Všetky zdroje pôjdu ľuďom a firmám na Slovensku. Za prvé tri roky investujeme až 8 miliárd eur na podporu rastu; z toho 2 miliardy už v prvých 12 mesiacov vládnutia.

» **To znamená 1500 eur na každého občana** investovaných z európskych zdrojov priamo do ekonomiky. Alebo aj desaťtisíce obnovených domov, moderná infraštruktúra a služby, nové ihriská, cyklotrasy a ďalšie projekty, ktoré pozdvihnú regióny.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Dofinancujeme programy, ktoré fungujú: Zelená domácnostiam, Obnov dom, Zelená podnikom, Program obnovy dediny, modernizácia elektrických sietí, nabíjačky pre elektroautá (s riešením pre sídliská) - všetky tieto výzvy dostanú desiatky až stovky miliónov, ktoré môžu čo najskôr putovať do rúk ľuďom.	» Harmonogram výziev schválený vládou v prvom štvrťroku - verejný, predvídateľný a dodržiavaný. » Fond na projektovú prípravu. » Zmeny budeme riadne komunikovať, skoncujeme s praktikami SLK » Implementačná jednotka pri premiérovi: dôraz na implementačné procesy, monitoring reforiem a investícií, verejný semafor pokroku.
Naplno využijeme všetky dostupné európske zdroje – miliardy, ktoré dnes ležia nevyužité alebo sa o ne dnes Slovensko nedokáže uchádzať.	
Spustíme a rozšírime využitie finančných nástrojov – záruky, zvýhodnené úvery a rizikový kapitál pre malé a inovatívne firmy. Nástroje využijeme aj na predfinancovanie zdrojov pri vybraných schémach.	
Zefektívnime využívanie zdrojov z envirofondu. Budeme sledovať využitie zdrojov z envirofondu a zdroje vo väčšej miere smerovať na projekty, ktoré pomôžu podnikom dlhodobo znižovať ich náklady a lepšie konkurovať.	

OPATRENIE 5: PODPORA PODNIKATEĽOV A INOVÁTOROV

Podnikať a vybudovať úspešnú firmu nie je jednoduché. Vláda posledné roky podnikateľom a investorom život len komplikuje - chaos v sadzbách, zmeny ohlasované zo dňa na deň vo videách na sociálnych sieťach a nové dane, ktoré nemajú obdobu nikde v zahraničí. My tento trend zvrátime, upraceme v systéme a najmä zavedieme predvídateľnosť, aby firmy mohli lepšie plánovať ciele a investície.

Pre začínajúce a investujúce firmy máme balík zmien: zrýchlime odpisovanie technológií a strojov, zlepšime superodpočet na vedu a výskum a predĺžime dobu umorenia straty, aby firmy mali čas postaviť sa na vlastné nohy. Z európskych zdrojov zabezpečíme dostupný kapitál pre inovatívne firmy. Masívne odbúrame byrokraciu a podnikanie umožníme už od 16 rokov. Úrady si prestanú pýtať dokumenty, ktoré už existujú v systéme a budeme sa držať pravidla „1 in, 2 out“, aby sme podnikateľov nezaťažovali *(viac v priorite Štát novej generácie)*.

Všetky výhody a granty budú podmienené transparentnosťou. Odmeníme snahu poctivých podnikateľov, nie špekulantov a schránkové firmy.

Čo dosiahneme:

Vďaka zrýchleným odpisom a predĺženiu možnosti umorenia straty pomôžeme začínajúcim podnikom postaviť sa na nohy a prosperovať. Vyzerať to môže napríklad takto:

- Marek vlastní stolársku dielňu v Prešove a kúpi nový CNC stroj za 120 000 eur. Dnes si ho môže dávať do nákladov 6 rokov, po 20 000 eur ročne. Podľa nášho návrhu si celú sumu odpíše hneď v roku nákupu. Pri zisku 150 000 eur tak zaplatí na dani o 21 000 eur menej hneď v roku, keď investoval. Tieto peniaze môže použiť na nového zamestnanca, ďalšie stroje alebo materiál, aby firma mohla rásť rýchlejšie.

- V spojení s umorením strát - Luciina začínajúca firma kúpi v prvom roku výrobnú linku za 80 000 eur. Zrýchlený odpis jej vytvorí daňovú stratu. Vďaka predĺženiu umorenia na 10 rokov a zrušeniu 50 % stropu si túto stratu naplno odpočíta v rokoch, keď už bude zisková. Na svoj štart tak nedoplatí a bude môcť rásť rýchlejšie.

Okrem toho holdingom umožníme započítať zisky a straty naprieč spoločnosťami, aby sme podporili rozbiehanie nových dcérskych spoločností. A našim programom ByroKat **podnikateľom ušetríme hodiny času a stovky eur znížením byrokracie.**

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zavedieme zrýchlené odpisy namiesto daňových úľav – firmy rýchlejšie premietnu náklady na technológie, stroje či softvér do daňového základu. Podpora bude naviazaná na transparentnosť firiem - nebudeme podporovať schránkové firmy.	» Daňový legislatívny balík na prvej schôdzi Národnej rady SR s účinnosťou od 1. januára prvého roka vlády.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Podpora vedy a výskumu - lepší superodpočet. Vytvoríme z neho nárokovateľnú daňovú podporu pre všetky skutočne inovatívne podniky bez rozdielu veľkosti, namiesto „slayád". Odpočet bude pre začínajúcich podnikateľov refundovateľný, aby ho vedeli využiť aj startupy, ktoré sú prvé roky v strate.	» Daňové a odvodové zmeny maximálne raz do roka k 1. 1., minimálne 6 mesiacov vopred. » Skončíme so zneužívaním skráteného legislatívneho konania: zákony pre podnikateľov budú vznikať s riadnym pripomienkovacím procesom. » Každý zákon – aj poslanecký návrh – bude mať povinnú doložku vplyvov na podnikanie a rozpočet. » Obnovíme dialóg a Hospodársko-sociálnej rade navrátime jej dôležitosť.
Pomôžeme začínajúcim firmám: predĺžime dobu umorenia straty z päť na desať rokov a zrušíme dnešný strop 50 % základu dane - začínajúca firma nebude doplácať na prvé straty.	
Zdaníme holding ako celok: skupina si bude môcť započítať zisky a straty naprieč dcérskymi spoločnosťami – strata rozbiehajúcej sa dcérskej firmy zníži daň materskej už v tom istom roku, bez umelých presunov do zahraničia.	
Začať podnikať bude jednoduchšie - umožníme podnikanie už od 16 rokov; zavedieme inštitút mikropodnikania, pri ktorom s malým obratom nebude potrebné viesť zložité účtovníctvo a dokáže to každý.	
Sprístupníme firmám kapitál pomocou finančných nástrojov - európske zdroje využijeme aj na poskytnutie dostupného kapitálu pre menšie a stredné podniky, prostredníctvom záruk, zvýhodnených úverov a rizikového kapitálu.	

Pilier 3:
Štát, ktorý šetrí na sebe

Napriek sľubom o konsolidácii štát roky rastie, míňa viac než zarobí a slúži najmä politickým nominantom. Výsledkom je rekordne rastúci dlh a vysoké dane pre pracujúcich ľudí. Okamžite zastavíme rozmáhajúci sa papalášizmus, zoštíhlime štátny aparát a skrešeme výdavky na prevádzku. Každý člen vlády sa bude podieľať na konsolidácii - svojím platom, ale najmä úsporným manažmentom rezortu. Štátny majetok a firmy prestanú

byť nástrojom rozdávania „našim ľuďom“; namiesto toho budú plnohodnotnou súčasťou vládnej stratégie, ktorá zvýši štátne príjmy. Adresnosť a hodnota za peniaze budú kľúčové princípy spravovania verejných peňazí. Štát vďaka tomu môže ušetriť výrazne viac ako 2 miliardy eur, ktoré nebude musieť hľadať na výplatných páskach ľudí, ako bolo doteraz zvykom.

OPATRENIE 6: SKONČÍME S PAPALÁŠIZMOM OD PRVÉHO DŇA

Papalášizmus dnes dosahuje makroekonomické rozmery. Vláda musí ísť príkladom a každý jej člen/ka sa bude na konsolidácii podieľať, okrem iného aj zmrazením platu. Zásadne znížime počet štátnych tajomníkov, podpredsedov úradov, aj služobných áut. Zrušíme miesta, ktoré dnes slúžia len ako bonusy pre spriaznených ľudí. Skončí sa bezbrehé míňanie na veci, ktoré nie sú esenciálne, napríklad na imidžové kampane, či štátne lietadlá.

Čo dosiahneme:

- Ušetríme 400 teplých papalášskych miest vrátane 11 štátnych tajomníkov.
- Desiatky menej ľudí vo vedúcich pozíciách (štátni tajomníci, podpredsedovia).
- Menej predstaviteľov v luxusných limuzínach a štátnych tryskáčoch.
- Úspora 100 mil. eur.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Drasticky zoštíhlime politický vrchol štátu. Zredukujeme počet štátnych tajomníkov, podpredsedov NR SR a okrešeme počet podpredsedov ústredných orgánov. Zmrazíme platy členov vlády, štátnych tajomníkov a poslancov.	» Prijmeme uznesenia vlády, ktorými: » spojíme letky vládnych špeciálov pod Ministerstvo obrany, » zavedieme princíp „jedno vozidlo a dosť“ a obmedzíme počet služobných áut a vodičov, » zrušíme neopodstatnené výnimky na používanie majákov a zverejníme, kto ich využíva, » spustíme audit rezortných zariadení, » zavedieme moratórium na reklamné a imidžové kampane z verejných zdrojov, » nastavíme pravidlá pre sponzoring štátnych firiem. » každý ústredný orgán bude mať najviac jedného podpredsedu.
Zrušíme funkciu splnomocnenca ministra a zredukujeme splnomocnencov vlády. Samostatný úrad ostane len splnomocnencovi vlády pre rómske komunity.	
Koniec papalášskych privilégií. Zlúčime letky vládnych špeciálov pod Ministerstvo obrany, zavedieme zdieľanú vozidlovú flotilu s princípom „jedno vozidlo a dosť“ a zrušíme neopodstatnené výnimky na používanie majákov (pravidlo majáky len na ochranu ústavných činiteľov). Budeme zverejňovať počet, náklady a využitie štátnej dopravnej techniky.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zrušíme platené rady bez pridanej hodnoty vrátane uvedených rád ÚRSO, ÚDZS, SPF, Národného jadrového fondu, Fondu športu a Fondu cestovného ruchu.	» Vykonáme audit štátneho majetku a zavedieme jasné a transparentné pravidlá pre spravovanie verejného majetku. » Predstavenstvá a dozorné rady budú mať štandardizovanú veľkosť (max 3. miesta v každom orgáne) a jednotné, nižšie pravidlá odmeňovania.
Štát prestane financovať reklamu. Zavedieme moratórium na reklamné a imidžové kampane z verejných zdrojov a štátne firmy nebudú rozdávať sponzorské dary na úkor verejných financií.	

OPATRENIE 7: ZNÍŽIME CENU ZA PREVÁDZKU ŠTÁTU O 10 % KAŽDÝ ROK

Zoštíhlime štát bez toho, aby utrpeli služby pre občanov. Naopak, moderné postupy urobia štát agilnejším, efektívnejším a bližším k ľuďom. Nastavíme jasné úsporné ciele pre každý rezort a, na rozdiel od tejto vlády, budeme výsledky verejne sledovať. Ak minister/ka neušetrí, ponesie dôsledky.

Nebudeme šetriť na učiteľoch či policajtoch - na základe auditov znížime počet úradníkov, dohodárov a konzultantov a zrušíme minimálne dve ministerstvá. Reorganizujeme štátnu správu, zoštíhlime rozbujnené úrady a zlúčime tie s duplicitnými agendami.

Zbytočné nákupy a projekty zastavíme, ostatné pôjdu bez provízií pre „našich ľudí“ na základe profesionálneho verejného obstarávania. Transparentné a jasné pravidlá prinesú efektívnejšie fungovanie štátu, do ktorého systematicky zavedieme aj AI.

Čo dosiahneme:

» Zrušíme minimálne 2 ministerstvá a minimálne 20 úradov a agentúr, ktoré začleníme do ministerstiev alebo zlúčime do väčších celkov.
» Menej úradov a úradníkov, viac efektivity.
» Úspora 900 mil. eur.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zoštíhlime ústredné orgány o 25 % do dvoch rokov; obmedzíme dohodárov a najmä predražených konzultantov; zrušíme dlhodobo neobsadené tabuľkové miesta.	» Novelou kompetenčného zákona zrušíme ministerstvo, Úrad podpredsedu vlády a vybrané samostatné ústredné orgány začleníme pod ministerstvá. » Vykonáme personálne a procesné audity a nastavíme limity v rozpočtoch.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Štátne IT dostaneme z područia oligarchov a ušetríme 100 mil. eur ročne. Prerokujeme centrálne licenčné zmluvy, renegociujeme servisné zmluvy, dokončíme konsolidáciu serverovní do dvoch dátových centier.	» Počet zamestnancov ústredných orgánov vrátane externistov znížime o 25 %, pričom ciele pre jednotlivé rezorty nastavíme podľa úloh aj predchádzajúceho vývoja zamestnanosti. » V piatich najväčších podnikoch znížime administratívne kapacity o 10 % a začneme pravidelne zverejňovať pomer administratívnych a výkonných zamestnancov. » Výdavky na dohody a konzultačné služby zastropujeme, aby externé kapacity nenahrádzali bežnú prácu štátnych zamestnancov. » Neobsadené tabuľkové miesta, ktoré štát dlhodobo nepotrebuje, definitívne zrušíme. Rezerva bude najviac 3 % schválených miest a vyššia len dočasne s verejným odôvodnením. » Zavedieme jednotné pravidlá personálneho výberu, verejné vypočutia a manažérske ciele, ktoré budú verejne kontrolovateľné. » Zriadime centrálny audítorský tím. A zavedieme nové centrálne rozpočtové a prevádzkové pravidlá a cenové benchmarky. » Celoplošný audit a renegociácia IT kontraktov; vymáhanie zmluvných pokút. Zverejníme IT zmluvy a ceny licencií. » Jednotná metodika a centrálny tím pre verejné obstarávanie. Jednoduchšie podmienky účasti a transparentné dáta o súťažiach. » Centrálna správa štátnych nehnuteľností a predaj prebytočného majetku: verejný register, jeden správca majetku, výročná správa parlamentu a otvorené aukcie služobných bytov. » Nové pravidlá manažmentu a transparentnosti štátnych podnikov. Manažérske zmluvy s cieľmi pre ich vedenia a dozorné rady.
Zmenšíme štát. Zrušíme minimálne Ministerstvo cestovného ruchu a športu a Úrad podpredsedu vlády pre plán obnovy. Zavedieme pravidlo: žiadny úrad pod 30 zamestnancov, menšie úrady zlúčime so zachovaním ich funkčnej agendy. Zrušíme minimálne 20 úradov a agentúr, alebo ich začleníme do väčších celkov - napríklad spojíme SARIO, Slovakia Travel a SlovakAid alebo MIRRI Developments presunieme pod agentúru štátom podporovaného nájomného bývania a rôzne menšie úrady začleníme priamo do ministerstiev alebo do Národnej banky Slovenska.	
Centralizujeme a zefektívnime štátne nákupy: Začneme s položkami ako energie, telekomunikácie, IT, papier, upratovanie, poistenie a cestovanie.	
Zavedieme prísne ale rozumné limity na prevádzku: najviac 13 m2 kancelárie na pracovné miesto, cenové stropy na energie, nájmy a bežné tovary a služby.	
Sprofesionalizujeme štátne podniky a znížime ich administratívu. Štátne podniky budú súčasťou stratégie. 60 až 85 % zisku bude odvedených do štátneho rozpočtu; hotovosť štátnych firiem bude v Štátnej pokladnici. Predstavenstvá a dozorné rady už nebudú miesta pre „našich ľudí", ale pre ozajstných odborníkov.	

OPATRENIE 8: ADRESNOSŤ A HODNOTA ZA PENIAZE

Namiesto lenivých plošných opatrení, budeme postupovať podľa dát a pomoc zacielime na skutočne najohrozenejšie skupiny spoločnosti. Vďaka adresnosti dostanú efektívnejšiu pomoc, o ktorú sa nebudú musieť deliť s tými, ktorí ju nepotrebujú.

Čo dosiahneme:

- Férovejší systém, v ktorom sa sociálne slabšie skupiny neskladajú na bonusy pre bonitných.
- Vyššie disponibilné príjmy pre najohrozenejšie skupiny obyvateľstva vrátane jednorodičovských domácností.
- Istotu pre občanov, že ich dane sú využívané hospodárne.
- Viac ako miliarda eur do rozpočtu, ktoré investujeme do lepšieho života pre všetkých.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Adresný sociálny systém, ktorý pomáha najzraniteľnejším. Nebudeme viac dotovať vykurovanie víl a bazénov či nadštandardné životné pomery. Namiesto toho efektívnejšie pomôžeme tým, ktorí to naozaj potrebujú a zároveň vytvoríme systém, v ktorom sa všetkým pracuje a podniká lepšie. Preto pripravíme opatrenia ako adresné 13. dôchodky, plošnú energopomoc nahradíme adresným príspevkom na bývanie, vlaky zadarmo ponecháme na lístky mimo časov špičky a niektoré rodinné dávky - ako napríklad tehotenskú dávku - naviažeme na skutočnú potrebu.	» Využitie dát na lepšie zacielenie najohrozenejších skupín. Lepší zber dát. » Vybudujeme chránené databázy, aby štát neobťažoval občanov. » Záväzná verejná metodika hodnotenia a riadenia výdavkov. » Záväzné investičné plány pre každý sektor - dôraz na priority a ich pravidelné vyhodnocovanie. » Pravidlá otvorených dát a povinného zverejňovania + pravidlo „štyroch očí" a kontrola zo strany NKÚ. » Zreformujeme systém verejného obstarávania, aby bol profesionálnejší a prinášal úspory z rozsahu.
Uplatníme princípy hodnoty za peniaze na všetky rozhodnutia vlády. Posúdime prínosy každého eura investovaného z verejných prostriedkov, aby boli využívané čo najefektívnejšie. Nebudeme investovať do niečoho, čo obyvateľom neprinesie skutočné benefity. Dôraz budeme klásť na veľké infraštruktúrne projekty.	
Obnovíme úlohu ÚHP a zverejníme jeho stanoviská k veľkým verejným rozhodnutiam. Veľké projekty nebudeme skrývať pred verejnosťou. Nadviažeme na predošlé úspechy ako úspora 100 mil. eur v zdravotníctve v prvom roku a implementujeme ďalšie identifikované opatrenia - napríklad 100-miliónovú úsporu v štátnom IT.	

PRIORITA Č. 2

Krajina, ktorá nemrhá talentom

Slovensko nemá ropu ani diamanty. Jeho úspech stojí a padá na ľuďoch. Dnes je však krajinou, ktorá vlastným talentom mrhá a cudzí si nevie získať. Každý piaty maturant odchádza študovať do zahraničia (medzi najlepšími až 40%) – priemer OECD je každý päťdesiaty – a vráti sa menej ako polovica. V zahraničí dnes žije 9 % Slovákov v produktívnom veku, takmer dvojnásobok priemeru OECD.

Rovnako zle sme na tom s tými, čo zostali. Každý rok odíde zo škôl takmer 9 000 mladých ľudí bez maturity či výučného listu a každý tretí žiak nemá základné zručnosti. Medzi ľuďmi bez výučného listu je u nás zamestnanosť 38 %, s výučným listom 87 %. Takto si každý rok vyrábame novú generáciu ľudí odkázaných na štát. Kto sa narodí do chudoby, má nižšiu šancu na úspech než takmer kdekoľvek inde v Európe. A v dospelosti sa prestávame učiť: zo 100 nezamestnaných dospelých sa u nás vzdelávajú štyria, v EÚ šestnásti.

Toto všetko prichádza vo chvíli, keď do roku 2035 ubudne na Slovensku 187 tisíc ľudí v produktívnom veku a umelá inteligencia začína nahrádzať pracovné miesta, ktorých máme najviac v regióne – účtovníkov, administratívu, zákaznícke centrá. Odpoveď súčasnej vlády? Za dvadsať mesiacov zdvojnásobila dovoz nízkokvalifikovaných pracovníkov z Ázie na montážne linky, kým sestry, lekári a inžinieri odchádzajú ďalej. Modrých kariet pre kvalifikovaných sme vlani vydali 65. Česko ich vydáva 500, Poľsko 7 000.

Máme pred sebou len dve možnosti. Prvá je cesta vyľudňovania. Vedie nás na ňu súčasná koalícia, ktorá talent nevie udržať, nevie ho vychovať a nahrádza ho lacnou prácou. Je tu však aj cesta talentu. Krajina, ktorá udrží svojich najlepších, nemrhá tými, ktorých má, a priláka tých, ktorí jej chýbajú. Cesta, ktorú ponúkame my, má **tri piliere:**

1. **Udržíme a vrátime našich najlepších** – bude potrebné ponúkať porovnateľnú kvalitu vyššieho vzdelania, finančnú motiváciu cez štipendiá, kariérne možnosti a lepšie životné podmienky. Obzvlášť v porovnaní s Českom a Maďarskom, kam väčšina mladých odchádza. Zároveň bude treba aktívne ponúkať pracovné príležitosti tak vo verejnom ako aj v súkromnom sektore. Odbúravať finančné znevýhodnenia pre zamestnávateľov a ponúknuť komplexné služby ohľadom návratu.

2. **Prestaneme mrhať vlastným talentom** – Slovensko si pri rapídnom starnutí populácie nemôže dovoliť ignorovať vlastný talent. Nemôže mať vzdelávací systém, ktorý ročne vyprodukuje tisíce žiakov bez reálnej šance sa zamestnať. Zrušíme slepé uličky v školstve. Zároveň štát nemôže hodiť cez palubu ani dospelé obyvateľstvo ohrozené najmä umelou inteligenciou. Každý kto chce, musí dostať druhú šancu.

3. **Získame viac kvalifikovaných** – musíme oveľa aktívnejšie hľadať aj cudziu pracovnú silu, obzvlášť v nedostatkových profesiách. Pracovná migrácia však musí byť riadená a diferencovaná: kvalifikovaná migrácia otvorená a rýchla, nízkokvalifikovaná s pravidlami a stropom.

> **Krajina, ktorá udrží svojich najlepších, nemrhá tými, ktorých má, a priláka tých, ktorí jej chýbajú.**

HLAVNÝ CIEĽ

Každý rok získame pre Slovensko 10 000 talentovaných ľudí, o ktorých by sme inak prišli – mladých, ktorí neodídu alebo sa vrátia, detí, ktoré neskončia bez vzdelania, a kvalifikovaných ľudí zo zahraničia. **Odchod maturantov do zahraničia klesne o štvrtinu a viac sa ich vráti.** Počet detí, ktoré ročne skončia bez maturity či výučného listu, klesne aspoň o polovicu – to je 5000 talentov ročne, ktoré dnes zahadzujeme. **Migrácia bude prísne riadená a kvalifikovaná:** rapídny rast nízkokvalifikovanej migrácie z tretích krajín zastavíme do roka a budeme preferovať kvalifikovaných cudzincov, ktorí nám chýbajú (napríklad zdravotné sestry).

Pilier 1: Udržíme a vrátime našich najlepších

Každý piaty maturant ide študovať do zahraničia, medzi najlepšími je to štyridsať percent a v technických a prírodovedných odboroch ešte viac. O odchode v devätnástich rozhoduje bezplatná česká vysoká škola v zrozumiteľnom jazyku a bývanie, nie odpor k Slovensku. Problém nie je, že mladí idú študovať von, ale že ich je toľko a navyše sa nevracajú, lebo tu nevidia perspektívu. V zahraničí dnes žije okolo 300 tisíc Slovákov v produktívnom veku.

My to zmeníme na dvoch frontoch: najlepším maturantom dáme dôvod zostať a tým, ktorí už odišli, konkrétnu ponuku, prečo sa vrátiť. Nie plagátmi, ale štipendiami, kvalitou škôl, prácou a nižšími daňami pre šikovných *(viď prioritu Oživenie ekonomiky)*.

Pre prilákanie a udržanie talentu sa nestačí zaoberať len ekonomickými aspektmi života. Preto sa sústreďujeme na kvalitu života vo všeobecnosti. To znamená prierezovú podporu kultúrnym politikám, štátnym a regionálnym službám ako aj otázkam právneho štátu a korupcie.

OPATRENIE 1: NAJLEPŠÍ MATURANTI ZOSTANÚ DOMA

Tisíc najlepších maturantov ročne dostane prospechové štipendium viazané na štúdium na Slovensku a fakulty dostanú zaplatené za to, že ich udržia. Program „Študujem doma, Slovensko ma odmení" vyhodnotíme a nahradíme lepšie fungujúcim, zameraným na maturantov, ktorí by inak pravdepodobne odišli.

Štipendium samo nestačí, ak je škola horšia ako v Brne. Preto budeme investovať do odborov, kde krvácame najviac (medicína, informatika, ekonómia), ako aj do najperspektívnejších nových oblastí, ktoré potrebujeme.

Čo dosiahneme:

Z každej stovky najlepších maturantov zostane doma o 5% viac ako dnes. Študovať vonku a vrátiť sa ostane v poriadku – odchod bez návratu prestane byť normou.

» Zuzana z Michaloviec má priemer 1,0 a prijali ju do Brna aj do Košíc. Dnes ide do Brna, lebo je to zadarmo a Košice jej nič neponúkli. S naším štipendiom, moderným internátom a odborom s hosťujúcimi profesormi zostane v Košiciach.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Prospechové štipendiá pre 1000 najlepších maturantov ročne, viazané na štúdium v SR a dokončenie ročníka.	» Vyhodnotenie programu „Študujem doma, Slovensko ma odmení" do konca prvého roka a nový štipendijný program od školského roka 2028/29. » Nová metodika výkonnostných zmlúv a rozpisu dotácie. » Investície do internátov a modernizácie z európskych zdrojov *(viď priorita Oživenie ekonomiky, opatrenie 4).*
Prémia pre fakulty za udržanie, nie prijatie: do výkonnostných zmlúv pribudne ukazovateľ – počet top maturantov, ktorí nastúpili a dokončili prvý a ďalšie ročníky.	
Odbory, kde krvácame najviac (medicína, informatika, ekonómia) a najperspektívnejšie nové oblasti dostanú vo výkonnostných zmluvách osobitné ciele a peniaze na kvalitu a atraktívnosť.	
Internáty a bývanie študentov: investičný program na internáty, ktoré dnes odrádzajú aj napriek dotáciám.	

OPATRENIE 2: NÁVRAT DOMOV - PONUKA, NIE PLAGÁT

Návratové schémy majú všade na svete pomerne slabé efekty, ak sú to len kampane. Fungujú, keď ponúknu konkrétnu prácu a vyriešia celú rodinu. Podporíme siete, ktoré už existujú a majú dôveru komunity (napríklad LEAF) a prepojíme ich cez jedno kontaktné miesto pre návrat.

Ponuka bude „na kľúč“: práca pre partnera, škola a škôlka, bývanie, uznanie kvalifikácie, zdravotné poistenie a príspevok na relokáciu. Pre špičkových výskumníkov päťročné návratové balíky na tím a laboratórium. A štát sám sa stane zamestnávateľom špičiek: vládny inovačný tím s trhovými platmi pre navrátilcov, ktorí budú digitalizovať a zavádzať AI v štátnych službách – šanca zmeniť Slovensko po zmene vlády je najsilnejší argument, aký máme. Pozitívnym príkladom pre lákanie talentu sú aj regionálne inovačné, vzdelávacie, kreatívne alebo komunitné centrá.

Čo dosiahneme:

Zo Slovákov v zahraničí sa ročne vráti o 2 tisíc viac ako dnes – a vráti sa s nimi skúsenosť, kontakty a často aj firmy.

» Martin a Lucia žijú deväť rokov v Mníchove, on je inžinier v automobilke, ona lekárka. Chceli by sa vrátiť kvôli rodičom, ale nevedia, kde Lucia nájde prácu, či jej uznajú atestáciu a kam pôjdu deti do školy. Dnes to rieši každý sám a väčšina to vzdá. Naša ponuka na kľúč im to vyrieši na jednom mieste do 60 dní.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zmapujeme Slovákov v zahraničí a udržíme kontakt s aktívnou diaspórou: globálna sieť cez ekonomickú diplomaciu, letné školy a stáže pre našich študentov v zahraničí, aby si budovali pracovné kontakty doma.	» Zmluvy so sieťami pre krajanov a návrat domov do 12 mesiacov od nástupu vlády vrátane podpory letných aktivít; kampaň Návrat domov spustená v prvom roku. » Letné školy a stáže pre zahraničných študentov. » Program návratových pozícií a súťaž na dva nové inštitúty financované z európskych zdrojov a z rozpočtu na vedu. » Vládny inovačný tím zriadený uznesením vlády pri Úrade vlády. » Daňové zmeny na prvej schôdzi NR SR s účinnosťou od 1. 1. 2028.
Kampaň Návrat domov s reálnym obsahom: zazmluvnenie existujúcich sietí a jedno kontaktné miesto; verejno-súkromná ponuka práce na kľúč – práca pre partnera, škola a škôlka, bývanie, uznanie kvalifikácie, zdravotné poistenie, príspevok na relokáciu.	
Návratové pozície pre špičkových výskumníkov: päťročný balík na tím a laboratórium na existujúcej VŠ alebo SAV a dva nové inštitúty (AI, energetika a zelená tranzícia) obsadené medzinárodnou súťažou.	
Štát ako zamestnávateľ špičiek: vládny inovačný tím s trhovými platmi pre navrátilcov na projekty digitalizácie a AI v štátnych službách.	
Aby sa šikovným oplatilo vrátiť: zdanenie vyšších príjmov priblížime na úroveň Česka *(viď priorita Oživenie ekonomiky, opatrenie 1)*.	

Pilier 2: Prestaneme mrhať vlastným talentom

Z ročníka 42 tisíc detí sa 10 tisíc narodí do chudoby a 9 tisíc každý rok skončí bez maturity či výučného listu. Nie je to iba rómska téma: len štvrtina predčasných odchodov je zo sociálne znevýhodneného prostredia, 40 % odchádza zo stredných škôl, vrátane študijných odborov s maturitou, tretina z nich v Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji. Máme jeden z najsegregovanejších školských systémov v OECD – viac ako polovica rozdielov vo výsledkoch je medzi školami, nie v nich. Vzdelanie sa u nás dedí.

A keď dieťa školu opustí, už to nikdy nedobehne. Dospelí sa u nás vzdelávajú najmenej v EÚ, gramotnosť tridsiatnikov je rovnaká ako pätnásťročných, zatiaľ čo napríklad v Estónsku, Fínsku či Česku ešte rastie aj po skončení školského vzdelávania. Pritom práve teraz prichádza umelá inteligencia, ktorá ohrozuje strednú triedu s maturitou: 40 tisíc miest v centrách podnikových služieb v Bratislave a Košiciach, automobilky, desaťtisíce úradníckych miest. Kto dnes stratí prácu v štyridsiatke, dostane na úrade práce kurz z katalógu. To je celá politika štátu pre éru AI.

My to otočíme na oboch koncoch: dodatočná pomoc dieťaťu pri prvom signáli problémov a preškolenie dospelého.

OPATRENIE 3: OD ŠKÔLKY PO MATURITU BEZ SLEPÝCH ULIČIEK

Rozdiely vznikajú v ranom detstve, preto škôlka pre každé dieťa od troch rokov bude realitou, nie zákonom na papieri: peniaze na kapacity pôjdu za zoznamom neprijatých detí v každej obci, v Senci rovnako ako v Kežmarku. V lokalitách, kde deti vyrastajú v generačnej chudobe, deti už v ranom veku podporia terénne programy od narodenia typu Omama.

V škole bude platiť - pomoc pri prvom signáli problému. Žiak, ktorý opakuje ročník, má vysoké absencie, alebo sa prepadne v Testovaní, dostane do 30 dní plán podpory s peniazmi. Zrušíme slepé uličky: dvojročné F-odbory bez výučného listu nahradíme dokončením základného vzdelania na strednej škole a trojročnými odbormi; každý učebný odbor bude mať nadstavbu, ktorou sa bude dať dostať k maturite. Sociálne štipendiá na stredných školách nastavíme tak, aby sa rodine oplatilo, ak dieťa v šestnástich neprestane chodiť do školy.

Čo dosiahneme:

- **Počet detí bez maturity či výučného listu klesne z 9 000 na 4 000 ročne** – meraný z kohorty podľa rezortných dát, nie z výberového zisťovania, ktoré chudobných nezachytí.
- **Každé dieťa od troch rokov bude v škôlke okrem detí, ktoré rodičia chcú a vedia vzdelávať doma**
- Jozef má šestnásť a opakuje ročník na učilišti v dvojročnom odbore bez výučného listu. Dnes odíde s potvrdením, ktoré mu nikto neuzná, a s 38-percentnou šancou, že bude mať prácu. V našom systéme škola zareaguje už pri prvom opakovaní ročníka na základnej škole, odbor bez výučného listu nebude existovať a štipendium rodine vynahradí, že Jozef nejde hneď pracovať.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Škôlka pre každé dieťa od troch rokov nielen na papieri: peniaze na kapacity idú za zoznamom neprijatých detí v každej obci; úprava prísnych noriem pre škôlky v sieti tak, aby sa zvýšila dostupnosť; terénne programy od narodenia (typ Omama, komunitná terénna práca); služby včasnej intervencie, jazyková príprava pre deti s iným materinským jazykom.	» Novela školského zákona a súvisiacej legislatívy (hygienické normy), efektívny systém včasného varovania, zrušenie dvojročných odborov od školského roka 2028/29. » Novela vyhlášky o sociálnych štipendiách a cestovnom. » Kapacity škôlok a terénne programy z európskych zdrojov *(viď priorita Oživenie ekonomiky, opatrenie 4).* » Verejný semafor: podiel detí bez maturity či výučného listu z kohorty podľa RIS, podiel detí v škôlkach od 3 rokov
Pomoc pri prvom signáli problémov: rezortný informačný systém označí žiaka pri opakovaní ročníka, absenciách či prepade v Testovaní; škola má do 30 dní plán podpory (doučovanie, asistent, jazyk, rodina) s peniazmi, ktoré idú za signálom. Opakovanie ročníka na prvom stupni len výnimočne, špeciálna škola až po vyskúšaní podpory.	
Žiadna slepá ulička: zrušíme dvojročné odbory bez výučného listu a nahradíme ich dokončením základného vzdelania na strednej škole s trojročnými odbormi; každý učebný odbor bude mať nadstavbu vedúcu k maturite. Sociálne štipendiá a cestovné na stredné školy poskytneme v reálnej výške.	

OPATRENIE 4: DRUHÁ ŠANCA - PREŠKOLIŤ SKÔR NEŽ PREPUSTIŤ

Každý dospelý, ktorý bude mať záujem a splní kritériá, dostane vzdelávací účet prioritne pre ľudí v ohrozených profesiách a bez maturity. Prednosť majú AI zručnosti a nedostatkové profesie. Nadviažeme na poukazy z projektu „Nestrať prácu – vzdelávaj sa“, ktoré ukázali, že záujem je, a doplníme uznávanie praxe, aby kurz končil certifikátom, nie potvrdením o účasti.

Firma, ktorá nahrádza miesta umelou inteligenciou, dostane spolufinancovanie preškolenia a časti mzdy počas neho, ak zamestnanca udrží – nemecký model. Štát pôjde príkladom: AI v štátnych službách zníži úradnícku prácu, ale nikoho neprepustíme bez ponuky preškolenia. A druhá šanca pre tých, ktorých škola kedysi vyradila, bude bezplatná, s praxou a skončí výučným listom alebo maturitou.

Čo dosiahneme:

» **Účasť nezamestnaných dospelých na vzdelávaní sa zdvojnásobí** z dnešných 3,6 %.

» Marek má 42 rokov a dvanásť rokov robí účtovníka v centre podnikových služieb v Košiciach. Jeho prácu začína robiť softvér. Dnes ho čaká výpoveď a kurz z katalógu úradu práce. V našom systéme firma dostane spolufinancovanie, ak ho preškolí a udrží, Marek absolvuje kurz AI zručností a kariérneho poradcu, ktorý s ním vyhodnotí, čo vie – nie len to, čo má v diplome.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Vzdelávací účet pre každého dospelého: prioritne pre ohrozené profesie a ľudí bez maturity; prednosť kurzy AI zručností a nedostatkových profesií; uznávanie praxe a neformálneho vzdelávania (validácia), aby kurz končil certifikátom.	» Novela zákona o službách zamestnanosti a zákona o celoživotnom vzdelávaní v prvom roku vlády: vzdelávacie účty, validácia, schéma preškolenia namiesto prepustenia. » Financovanie vzdelávacích účtov a druhej šance z Európskeho sociálneho fondu a ďalších európskych zdrojov. » Záväzok vlády k preškoleniu úradníkov ako súčasť zavádzania AI v štátnej správe *(viď. Štát novej generácie).* » Verejný semafor: účasť dospelých s nízkou kvalifikáciou na vzdelávaní, počet dokončených druhých šancí.
Preškolenie namiesto prepustenia: firma, ktorá nahrádza miesta AI alebo automatizáciou, dostane spolufinancovanie preškolenia a časti mzdy, ak zamestnanca udrží; hromadné prepúšťanie spúšťa schému automaticky. Prvé dohody so sektorom podnikových služieb a automobilkami pri prechode na vyššiu pridanú hodnotu.	
Štát ide príkladom: nikoho neprepustíme bez ponuky preškolenia; základný kurz AI zadarmo pre každého občana (fínsky model, cieľ 5 % populácie za štyri roky); úrady práce prejdú od katalógu kurzov ku kariérnemu poradenstvu s hodnotením zručností.	
Druhá šanca, ktorá končí výučným listom alebo maturitou: bezplatná, externá, s praxou.	

Pilier 3: Kvalifikovaní ľudia, ktorí nám chýbajú a naučia sa po slovensky

Do roku 2035 ubudne na Slovensku 187 tisíc ľudí v produktívnom veku. Firmy už dnes považujú nedostatok kvalifikovaných ľudí za hlavný problém, v regiónoch chýbajú sestry a lekári, v priemysle technické a prírodovedné profesie. Slovensko pritom nemá žiadnu stratégiu, ako kvalifikovaných ľudí prilákať – obyvateľov narodených v cudzine máme 4 %, priemer OECD je 11,5 %, a modrých kariet pre kvalifikovaných sme vlani vydali 65. Aj vyše 20 tisíc zahraničných študentov, ktorých tu máme, po škole odíde, lebo sa nikdy neintegrovali.

Súčasná vláda rieši demografiu opačne: namiesto sestier a inžinierov za dvadsať mesiacov viac ako zdvojnásobila počet nízkokvalifikovaných pracovníkov z tretích krajín na montážnych linkách, v logistike a za volantom – z 20- na 50 tisíc. Bez jazyka, cez agentúry

a ubytovne, čo v iných krajinách vytvorilo paralelné komunity bez integrácie a pascu lacnej práce, v ktorej sa firmám neoplatí automatizovať ani zvyšovať mzdy.

Naša pozícia je jasná: **kvalifikovaná migrácia otvorená a rýchla, nízkokvalifikovaná s pravidlami a stropom.**

OPATRENIE 5: STUDY AND WORK IN SLOVAKIA

Štát zaplatí cudzincovi štúdium na Slovensku v odbore, ktorý nám chýba (ošetrovateľstvo, technika, prírodné vedy) výmenou za záväzok odpracovať niekoľko rokov na Slovensku. Slovenčina bude súčasťou štúdia s povinnou výstupnou úrovňou B2. Každý absolvent slovenskej vysokej školy dostane automaticky pobyt na 12–18 mesiacov na hľadanie práce.

Pre odborníkov v nedostatkových profesiách bude rýchla cesta, ako sa k nám dostať: uznanie kvalifikácie do 60 dní, jedno povolenie, jedno okienko a balík pre rodinu. Prvý a najlacnejší krok urobíme hneď – Ukrajincov s diplomom, ktorí už u nás žijú a pracujú pod svojou kvalifikáciou, pustíme na voľné miesta, kde ich potrebujeme.

.

Čo dosiahneme:

- **Ročne vydáme aspoň 500 modrých kariet pre kvalifikovaných cudzincov v nedostatkových profesiách.**
- **Polovica zahraničných študentov po škole zostane pracovať** – dnes odchádza väčšina.
- Olena je zubárka z Charkova, na Slovensku žije tri roky a robí asistentku v ambulancii, lebo jej diplom nikto neuznal. Dnes čaká na skúšku bez termínu. U nás dostane uznanie kvalifikácie do 60 dní, kurz odbornej slovenčiny a miesto v regióne, kde zubár chýba.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Štipendium za záväzok: štát financuje cudzincovi štúdium v nedostatkových odboroch (ošetrovateľstvo, technika, prírodné vedy) výmenou za záväzok odpracovať niekoľko rokov v SR; štátom financované miesto podmienené slovenčinou B2 najneskôr od 2. ročníka.	» Novela zákona o pobyte cudzincov, zákona o službách zamestnanosti a zákona o uznávaní dokladov o vzdelaní na prvej schôdzi NR SR. » Štipendijný program z rozpočtu rezortov zdravotníctva a školstva od školského roka 2028/29. » Jedno miesto rozhodovania o pobyte a povolení (jednotný portál) pri Ministerstve vnútra do dvoch rokov. Celý proces zjednodušíme a zdigitalizujeme. Odborníkom a študentom budeme garantovať dostupnosť termínov na cudzineckej polícii.
Absolvent zostáva: automatický pobyt na 12–18 mesiacov na hľadanie práce po skončení slovenskej VŠ; bezplatný kurz slovenčiny pre každého zahraničného študenta.	
Rýchla cesta pre odborníkov: uznanie kvalifikácie v nedostatkových odboroch (zdravotníctvo, technické profesie, nové vysokokvalifikované profesie) do 60 dní, jedno povolenie do 30 dní, jedno okienko; modrá karta s cieľom 500+ ročne.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Balík pre rodinu: poradenstvo pri hľadaní bývania, školy, škôlky a práce pre partnera – rovnaký ako pre navrátilcov.	» Verejný semafor: čas na vydanie povolenia v dňoch, počet uznaných kvalifikácií ročne, podiel pracujúcich zahraničných absolventov.
Ukrajinci s diplomom na kvalifikované miesta: prechod z dočasného útočiska na riadny pobyt veľkoryso a automaticky; cielené uznávanie kvalifikácií a odborná slovenčina pre ľudí, ktorí už tu sú.	

OPATRENIE 6: RIADENÁ MIGRÁCIA S PRAVIDLAMI NAMIESTO DOVOZU LACNEJ PRÁCE

Zdvojnásobenie nízkokvalifikovanej migrácie nie je prírodný jav, ale dôsledok rozhodnutí vlády z roku 2024: zvýšila strop podielu cudzincov u zamestnávateľa z 30% na 45%, dala montážnikov a vodičov na zoznam nedostatkových profesií a otvorila národné víza pre 19 krajín strednej a južnej Ázie. Fico proti migrácii reční a pritom ju dováža. My tieto rozhodnutia zvrátime do roka.

Čo dosiahneme:

» **Rapídny rast nízkokvalifikovanej migrácie z tretích krajín zastavíme do roka**; prítok klesne z 20 tisíc na 5–8 tisíc ročne, preferované budú historicky a kultúrne blízke krajiny.

» **Firmy prestanú mať lacnú prácu ako alternatívu k investíciám –** každý cudzinec, ktorý tu pracuje dlhšie ako dva roky, bude na integračnej dráhe, nie v ubytovni.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zastavíme rast do roka: profesie operátorov, montážnikov a pomocných pracovníkov vyradíme zo zoznamu nedostatkových zamestnaní (návrat testu trhu práce), strop podielu cudzincov u zamestnávateľa vrátime zo 45 % na 25 %, agentúry nebudú môcť prideľovať pracovníkov z tretích krajín.	» Tri zmeny v zákone o službách zamestnanosti a v nariadení o nedostatkových profesiách v prvých 100 dňoch vlády.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Jasné pravidlá a nie nekontrolovaný prílev: mzdový prah pri dovoze "lacnej" pracovnej sily z tretích krajín vo vybraných odvetviach (aspoň priemerná mzda v kraji pre danú profesiu); efektívne a jednoduchšie konanie, ktoré obmedzí vybavovačov a klepne po prstoch agentúram; dostupné termíny na cudzineckej polícii; dôraz na vysokokvalifikovaných zamestnancov.	» Novela zákona o pobyte cudzincov (mzdový prah, integračná zodpovednosť zamestnávateľov) v prvom roku. » Nové zoznamy krajín pre národné víza nariadením vlády; prvý ročný strop na rok 2028 schválený vládou a prerokovaný v NR SR. » Verejný semafor: počet pracujúcich z tretích krajín mimo Ukrajiny podľa kvalifikácie, odvetví a krajín pôvodu.
Integračná dráha pre každého s pobytom nad dva roky: priamy zamestnávateľ; spoluzodpovednosť veľkých zamestnávateľov cudzincov za integráciu: povinnosť zabezpečiť integračný kurz pre tých, ktorí u nich pracujú viac ako 2 roky; ostatní zamestnávatelia platia mesačný odvod zamestnávateľa za nízkokvalifikovaného cudzinca (rádovo 100-150 eur), ktorý financuje jazyk a integráciu; kontrola povinnosti preukázať ovládanie slovenčiny na úrovni A2 pri žiadosti o dlhodobý pobyt (po 5 rokoch pobytu).	
Preferencia blízkosti a ročný strop: zoznamy krajín pre národné víza budú preferovať Ukrajinu, Moldavsko, západný Balkán a Gruzínsko; obmedzíme neriadený a masový príchod lacnej pracovnej sily z Uzbekistanu; ročný strop pre národné víza bude schvaľovať vláda a prerokúvať parlament.	
Štát, ktorý vie, čo sa deje: štvrťročný reporting agentúr, štatistika podľa odvetví a agentúr, register platformových kuriérov, readmisné dohody ako podmienka zaradenia krajiny na zoznam. Vykonáme veľký audit agentúrneho zamestnávania cudzincov a navrhneme legislatívne zmeny, ktoré budú preferovať priame zamestnávanie zahraničných pracovníkov.	

PRIORITA Č. 3

Štát novej generácie

Kým krajiny v našom okolí súperia o investície, talenty a technologický náskok, Slovensko stále funguje podľa pravidiel minulosti. Štát, ktorý má byť oporou občanov a motorom ekonomiky, je príliš často aj sám sebe prekážkou. Je nákladný, pomalý, komplikovaný a nedostatočne využíva technológie, ktoré už dnes menia svet.

Roky sa vrstvili úrady, kompetencie, procesy a povinnosti bez toho, aby sa systematicky preverovalo, či sú ešte potrebné a akú hodnotu prinášajú. Štát tak spotrebúva priveľa zdrojov a kapacít na vlastnú prevádzku. A jeho neefektívnosť sa následne prenáša na občanov a firmy v podobe formulárov, potvrdení, zdĺhavých procesov a zbytočnej administratívy. Byrokracia zvyšuje náklady, brzdí investície a tým celú ekonomiku.

Zároveň máme k dispozícii technológie, ktoré už dnes umožňujú fungovanie štátu zásadne zmeniť. Automatizácia, umelá inteligencia a práca s dátami dokážu odbremeniť ľudí od rutinných úloh, zrýchliť rozhodovanie a poskytovať verejné služby kvalitnejšie a lacnejšie. Slovensko však tento potenciál zatiaľ nevyužíva. Potrebujeme štát, ktorý bude menší tam, kde neprináša úžitok, silnejší tam, kde ho občania potrebujú, a podstatne výkonnejší a profesionalnejší vo všetkom, čo robí.

Cieľom je štát, ktorý bude fungovať podstatne lepšie. Štát novej generácie. Taký, ktorý občanom šetrí čas namiesto toho, aby im ho bral. Ktorý podnikateľom uľahčuje investície namiesto vytvárania ďalších prekážok. Ktorý využíva verejné financie tam, kde prinášajú najväčšiu hodnotu, a technológie tam, kde dokážu nahradiť zbytočnú prácu. Chceme štát, ktorý dokáže za oveľa menej urobiť oveľa viac a oveľa lepšie.

Naše opatrenia stoja na **dvoch pilieroch:** výrazne **zlepšiť služby** pre občanov aj podnikateľov a čím skôr **pripraviť verejnú správu aj celú krajinu na novú éru umelej inteligencie.** Aby bolo Slovensko krajinou, ktorá využije pozitívne efekty novej technologickej revolúcie v prospech občanov čo najskôr.

HLAVNÝ CIEĽ

Právo neísť na úrad - kto nechce, nebude musieť chodiť na úrad, ale bude vedieť vybaviť všetko spoľahlivo digitálne alebo prostredníctvom centrálneho kontaktného miesta. Vybrané životné situácie bude štát riešiť proaktívne a občan nebude musieť riešiť nič. Viaceré úradné lehoty skrátime až desaťnásobne - čo dnes trvá 30 dní, bude vybavené do 3 dní. Podnikateľom vrátime 10 pracovných dní ročne a byrokratická záťaž firiem klesne pod dnešnú úroveň Česka.

Pilier 1: Lepšie služby pre všetkých

Povinnosti, potvrdenia a výkazy neustále pribúdajú, zatiaľ čo služby zostávajú pomalé, zložité a postavené na procesoch spred desaťročí. Priemerného podnikateľa stojí byrokracia 34 pracovných dní ročne. Je to čas, ktorý nevenuje zákazníkom, zamestnancom ani rodine, a ktorý chýba celej ekonomike.

Od prvého dňa začneme odstraňovať zbytočnú byrokraciu a budeme budovať štát, ktorý funguje pre ľudí. Kvalitné verejné služby nemajú vytvárať ďalšiu prácu pre rozbujnený aparát, ale naopak, **šetriť čas, peniaze a energiu občanov aj podnikateľov.** Nevyhnutným predpokladom pre lepšie služby je širšia inštitucionálna reforma - najmä zmeny v prístupe k ľudským zdrojom; poctivý výber kvalitných ľudí s reálnou zodpovednosťou namiesto zastaralých formalistických procesov.

OPATRENIE 1: BYROKAT - KONIEC ŠTÁTNEJ ŠIKANY

Slovensko má jednu z najvyšších administratívnych záťaží podnikania v regióne. V Byrokratickom indexe 2024 skončilo na poslednom mieste - za Českom, Poľskom, Maďarskom, Gruzínskom aj Ukrajinou. Modelová priemyselná firma u nás strávi administratívou 272 hodín ročne, v Česku 229 a v Poľsku 148. Najviac času zhltnú opakované povinnosti spojené s prevádzkou firmy a zamestnancami – len šesť najnákladnejších z nich zaberie viac ako 100 hodín ročne.

Spustíme „veľké upratovanie štátu“. Budeme systematicky odstraňovať nezmyselné úpravy a skracovať lehoty. Pri nízkorizikových úkonoch odstránime nadbytočné povoľovacie procesy a nahradíme ich jednoduchými oznámeniami. Skoncujeme so šikanóznymi kontrolami - úrady budú postupovať jednotne a kontrolovať na základe rizikovosti. Zlepšíme prepojenie dát, ich spracovanie a digitalizáciu v štáte a nebudeme od podnikateľov a občanov pýtať duplicitne informácie, ktoré štát už má. Legislatívu budeme nastavovať v úzkej spolupráci s podnikateľmi tak, aby sme im čo najviac uľahčili život.

Čo dosiahneme:

Podnikateľom výrazne skrátime čas strávený byrokraciou:

- Zuzana vedie priemyselnú firmu. Dnes jej administratíva zhltne 272 hodín ročne – takmer sedem pracovných týždňov. **Po našom upratovaní ušetrí vyše 80 hodín, teda celých 10 pracovných dní ročne,** ktoré môže venovať firme a zákazníkom.
- Mária si otvorí krajčírstvo jednoduchým oznámením. Začať tak bude môcť takmer okamžite, **namiesto dnešnej lehoty 30 dní,** pri zachovaní všetkých hygienických pravidiel.
- **Takmer pol milióna papierov ročne menej** – štátne výpisy už nebudete nosiť do banky, poisťovne ani k operátorovi.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zjednodušíme systém povoľovania, registrácií a výpisov. Povolenie budú potrebovať len rizikové činnosti ako optika, či inštruktáž autoškoly. Pri nízkorizikových, ako kaderníctvo či krajčírstvo, ho nahradia vopred známe pravidlá a jednoduché oznámenie. Pri iných úkonoch ako sú úradné výkazy alebo jednoduché registrácie využijeme umelú inteligenciu na automatické vyhodnocovanie.	» Novely zákonov o povoľovaní. » Zákonom umožníme automatizované rozhodnutie pri úkonoch, ktorých podmienky sú jednoznačne overiteľné z registrov. Každý bude mať právo na preskúmanie rozhodnutia človekom.
Výrazne skrátime čas strávený byrokraciou cez pravidelné balíky zmien. Štát bude konečne podnikateľov počúvať. Podnety na zmeny budeme zbierať zdola nahor - priamo od podnikateľov a občanov.	» Každoročne v septembri bude schválený balík legislatívnych zmien, ktoré odstránia zbytočné a neaktuálne povinnosti v zákonoch.
Koniec plošných kontrol a možnosť samokontroly pred tým, ako firmu skontroluje štát. Kontroly budú robené na základe rizikovosti. Finančná správa, inšpektorát práce a hygiena sa budú koordinovať a kontrolovať na základe dát a miery rizika. Firmám dáme možnosť skontrolovať sa ešte pred kontrolou úradmi.	» Koordinácia kontrol viacerých úradov (FS SR, hygiena, inšpektorát práce atď.), aby sa eliminovali časté opakované kontroly tej istej prevádzky. » Kontrolovať sa bude podľa rizika: firma s čistou históriou dostane „zelenú“ a päť rokov bez rutinnej kontroly. » Zverejníme oficiálne kontrolné checklisty, ktoré používajú inšpektori a umožníme, aby si človek sám cez AI agenta skontroloval, do akej miery ich spĺňa.
Zavedieme mechanizmus na automatické odstránenie zastaralej legislatívy a regulácií. Budeme presadzovať pravidlo 1-in-2-out.	» Každá nová regulácia si vyžiada zrušenie dvoch existujúcich. » Zavedieme tzv. sunset klauzuly, teda legislatíva zavádzajúca novú reguláciu bude musieť byť po 10 rokoch cielene obnovená, inak automaticky stratí platnosť.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Jedenkrát a (naozaj) dosť! Nebudeme si od občanov a podnikateľov pýtať informácie, ktoré štát už dávno má. Ušetríme tým takmer pol milióna papierov ročne.	» Úrady budeme motivovať k dodržiavaniu pravidiel tým, že nastavíme jasné merateľné ciele pre ich vedenie. » Ukončíme predkladanie štátnych výpisov v komerčnej sfére (v bankách, poisťovniach, u operátorov).
Koniec žltých lístkov. Doručovanie žltých lístkov aj v situácii, keď máme k dispozícii elektronické schránky za desiatky miliónov eur sú symbolom systematického zlyhania štátu.	» Manažérsky, legislatívne aj rozpočtovo budeme tlačiť na úrady, aby sa správali proklientsky.
Okamžite skončíme so štátnou šikanou. Ľudia a firmy dostanú priestor na nápravu neúmyselných chýb. Nebudeme ale tolerovať zneužívanie systému a budeme tvrdší na tých, ktorí pravidlá porušujú pravidelne.	» Ľudia dostanú právo na chybu. Keď občan spraví neúmyselnú chybu, sám ju odstráni a splní podmienky, prvá pokuta bude odpustená.

OPATRENIE 2: ŠTÁT, KTORÝ OBČANOM UĽAHČUJE ŽIVOT

Verejné služby pre ľudí sú dnes stavané podľa úradov, nie podľa toho, čo človek v konkrétnej životnej situácii potrebuje. Keď chce občan čokoľvek vybaviť, musí vedieť, na ktorý úrad sa obrátiť, opakovane dokladať údaje, ktoré už štát má, a prechádzať viacerými samostatnými procesmi. Každý úrad má navyše vlastnú zákaznícku linku a keď občan nevie, ako niečo vybaviť, čaká ho deň strávený telefonovaním s rôznymi úradmi.

Služby navrhneme od začiatku do konca podľa životných situácií. Hlas občana zaznie už pri príprave zákonov – nebudeme tolerovať legislatívu, ktorá z pohodlnosti prehadzuje povinnosti na ľudí. Úrady a služby prepojíme do jedného procesu a zriadime centrálny štátny chatbot a telefonickú linku, kde vám so všetkým pomôžu a nasmerujú vás. Zavedieme aj proaktívny štát: ak štát vie, že máte na niečo nárok, sám vás upozorní - a kde to zákon umožní, nárok vybaví automaticky.

Čo dosiahneme:

Občan nebude musieť poznať vnútornú štruktúru štátu ani vybavovať každú vec samostatne. Verejné služby budú jednoduchšie, prehľadnejšie a dostupnejšie, pričom štát bude sám aktívne ponúkať služby tým, ktorí na ne majú nárok. Znížime počet úkonov, návštev úradov a opakovaného poskytovania údajov a zároveň uvoľníme kapacity úradov na prípady, ktoré si skutočne vyžadujú individuálne riešenie.

- Michal popri zamestnaní prenajíma byt a daňové priznanie si musí robiť sám. Namiesto večerov nad daňovým priznaním **dostane od Finančnej správy predvyplnené priznanie** (príjem zo zamestnania a daňový bonus), kde už len doplní príjem z prenájmu.
- Tomášovi a Eve sa narodí dcéra. **Štát im sám ponúkne príspevky a služby, na ktoré majú nárok,** a vybrané dávky vyplatí bez žiadosti – tak, ako to dnes už funguje pri príspevku pri narodení dieťaťa.
- Jozef potrebuje vybaviť prihlásenie auta zo zahraničia. Dnes mu nie je jasné, kde má kvôli informáciám zavolať a posúvajú si ho z jedného čísla na druhé. Po novom bude **jeden chatbot a telefónne číslo pre celý štát.** Cez ne bude môcť Jozef zistiť všetko a sám si vyberie, či preferuje ľudský kontakt alebo digitálne riešenie.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zavedieme verejné služby minimálne na úrovni tých komerčných. Žiadna nová služba sa nespustí, kým si ju osobne nevyskúša samotný minister a aspoň desať poslancov NRSR.	» „Service design" sa stane záväzným štandardom pri tvorbe nových služieb a zákonov. Každú novú službu budeme navrhovať z pohľadu človeka, ktorý ju používa, nie z pohľadu úradu, ktorý ju poskytuje. » Zavedieme jednoduchý jazyk pri komunikácii medzi úradmi a občanmi.
Bezokienkový štát a predvyplnené daňové priznanie. Namiesto štátu, kde treba o službu/dávku žiadať a dokladovať splnenie podmienok na jej získanie, bude štát svoje služby proaktívne ponúkať. Už žiadne žiadosti a prílohy.	» Zavedieme automatické vyplácanie vybraných dávok bez potreby žiadosti a dokladovania. Príkladom je už zavedená služba príspevku pri narodení dieťaťa, ktorá bola spustená v roku 2022. » Finančná správa bude proaktívne využívať údaje, ktoré už od daňovníkov získala a predvyplní ich daňové priznanie. Eventuálne zavedieme aj automatické ročné zúčtovanie dane (po vzore ročného zúčtovania zdravotného poistenia) namiesto povinnosti predkladať daňové priznanie.
Haló, tu je štát! Jeden kontaktný bod pre celý štát. Či si vyberiete digitálnu cestu cez centrálny chatbot alebo ľudský kontakt prostredníctvom telefónnej linky, už nebudete hodiny zisťovať, kam zavolať, všetko vybavíte na jednom mieste.	» Namiesto telefonických liniek pre každý úrad zavedieme jednu centrálnu linku. » Pomocou AI zavedieme systém, ktorý v súkromnom sektore funguje už roky: jedno miesto, kde vás overí a prepojí presne tam, kam potrebujete.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Nekvalitné služby nemajú miesto v modernom štáte. Vytvoríme priestor pre občanov, kde môžu upozorňovať na kvalitu služieb. Slúžiť bude zároveň ako „tabuľa hanby" pre neriešené problémy.	» Po vzore občianskej iniciatívy Odkaz pre starostu vytvoríme „Odkaz pre ministra". Budeme zbierať podnety od občanov na nekvalitné služby alebo prístup štátu a podnet sa doručí na zodpovedné ministerstvo. Riešenie bude verejne sledované a nevyriešené podnety skončia na tabuli hanby.

OPATRENIE 3: PROFESIONÁLI NAMIESTO STRANÍCKYCH NOMINANTOV

Kvalita verejných služieb sa nezmení bez skutočných profesionálov vo verejnej správe. Štát, kde sa na kľúčové posty dosadzujú ľudia podľa straníckeho trička, nemôže efektívne fungovať. Kľúčové pozície sa dnes často obsadzujú bez jasného zadania, kvalitného výberu a overenia integrity. Štát je plný duplicitnej agendy a slabého manažmentu - a zároveň nevie odmeniť výsledky ani udržať talenty. Schopní ľudia z neho preto odchádzajú namiesto toho, aby v ňom rástli.

My zavedieme profesionálne riadenie štátu. Na kľúčové pozície dostaneme kvalitných odborníkov, transparentne a podľa jasných pravidiel - s jasným zadaním a jasnou zodpovednosťou. Štátnu službu otvoríme ľuďom zvnútra aj zvonka, vybudujeme systém rozvoja a mobility talentov a odmeňovanie naviažeme na schopnosti a výkon. Kariéra v štáte už nebude závisieť od toho, koho práve pozná minister.

Čo dosiahneme:

Štát povedú profesionáli so zodpovednosťou za výsledky. Kvalitní odborníci budú mať dôvod v štátnej službe zostať a rásť a vláda bude mať kapacitu premeniť rozhodnutia na skutočné výsledky pre ľudí:

» **Žiadne miesta nebudú pre „našich ľudí".** Konflikt záujmov a majetok preveríme pred nástupom, nie až po škandále.

» **Pozície vo verejnom sektore obsadíme cez verejné výberové konania.** Na kľúčových manažérskych pozíciách budú verejné vypočutia a jasná zodpovednosť za výsledky, primerane každej pozícii.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Úradníci: menej kvantity, viac kvality. Vybudujeme štíhlejší, ale profesionálnejší štát, ktorý bude pre šikovných ľudí rovnako lákavý ako súkromný sektor.	» Novela zákona o štátnej službe: pri nábore rozhodnú schopnosti a zodpovednosť, nie len formálne kritériá, ako roky praxe či vzdelania.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Kľúčové manažérske pozície a nezávislých regulátorov budeme vyberať otvorene, prostredníctvom verejných výberových konaní a vypočutí. Nebudeme akceptovať rodinkárstvo a miesta pre „našich ľudí".	» Centrálne a profesionálne riadenie ľudských zdrojov pre celý štát – jednotnejší a transparentnejší nábor; status zamestnanca štátu, nie ministerstva, prinesie väčšiu flexibilitu. » Trhové odmeňovanie expertných a manažérskych pozícií financované z úspor. » Verejné výberové konania a vypočutia na kľúčové pozície a zverejnené kontrakty so štátom s jasne definovanými úlohami a merateľnými ukazovateľmi.
Integrita nebude formalita. Pravidlá pre konflikt záujmov, majetkové priznania a vlastné podnikanie budú jasné vopred a rovnaké v celom štáte.	» Jednotné pravidlá pre konflikt záujmov, majetkové priznania a vlastné podnikanie platné pre celý štát.

Pilier 2: Úspešné Slovensko v ére umelej inteligencie

Kým Slovensko za posledných 15 rokov nedokázalo dotiahnuť ani štátnu digitalizáciu, už nás dobehla ďalšia technologická revolúcia - umelá inteligencia (AI). Umelá inteligencia sa rozvíja extrémne rýchlo. Čo je dnes technologický limit, môže byť o rok bežná rutina a čo bude AI vedieť o päť rokov, dnes nikto spoľahlivo nepredpovie.

Slovensko si zatiaľ neuvedomuje rozsah tejto revolúcie. Ak na tento vlak nenaskočíme okamžite a nebudeme štát dizajnovať s ohľadom na roky vopred, hrozí nám rovnaký scenár ako pri digitalizácii - nekonečné projekty a nefunkčné riešenia. Našou ambíciou je využiť AI na vybudovanie moderného, inteligentného a predvídateľného štátu, ktorý ľuďom šetrí čas, zjednodušuje život a dokáže konať skôr, než vznikne problém.

Využijeme AI na vytvorenie novej generácie verejných služieb, ktoré budú jednoduché, dostupné, **personalizované a proaktívne.** Služieb, ktoré sa prispôsobujú konkrétnym životným situáciám, dokážu predvídať potreby jednotlivcov a včas ich upozorniť na dôležité povinnosti, príležitosti či nároky. AI nám tiež umožní zmeniť nielen služby štátu, ale aj spôsob jeho riadenia. Namiesto štátu, ktorý problémy rieši až vtedy, keď prerastú do krízy, vybudujeme štát, ktorý dokáže riziká včas rozpoznať, predvídať ich dôsledky

a zasiahnuť skôr, než spôsobia škody. Budeme vedieť lepšie sledovať realizáciu reforiem, verejných investícií a projektov financovaných z eurofondov.

OPATRENIE 4: AI ŠTÁT K VAŠIM SLUŽBÁM A POD VAŠÍM DROBNOHĽADOM

Štát je v službách pre občanov pomalý a zároveň nedokáže efektívne kontrolovať vlastné rozhodnutia ani verejné výdavky. Umelú inteligenciu nasadíme na oboje. Ani tu nevymýšľame koleso, inšpirujeme sa najlepšou praxou v iných krajinách.

Nebudeme digitalizovať dnešnú byrokraciu, postavíme nový spôsob fungovania verejnej správy.

Tá istá technológia, ktorá úradníkovi za pár minút pripraví návrh rozhodnutia, dokáže skontrolovať každú zmluvu, každú faktúru aj každý návrh zákona. Nové schopnosti AI budeme do štátu nasadzovať v momente, keď budú dostupné a bezpečne overené, nie o desať rokov neskôr.

Výsledkom bude štát, ktorý je rýchly tam, kde slúži ľuďom, a pod neustálym drobnohľadom tam, kde míňa ich peniaze a mení im pravidlá. Kto chce, vybaví si veci so štátom cez AI agenta. Kto chce hovoriť s človekom, bude môcť vždy.

Čo dosiahneme:

Bežné úkony sa skrátia z týždňov na hodiny, úradníci sa budú venovať zložitým prípadom namiesto prepisovania údajov a každé euro aj každý zákon prejde kontrolou skôr, než spôsobí škodu. Vyzerať to môže napríklad takto:

- Martin si chce založiť živnosť. V mobile vyplní pár údajov, AI ich overí v registroch a **živnostenské oprávnenie má do niekoľkých minút.** Ak si nevie rady, zavolá na jednotnú štátnu linku, kde mu pomôže človek.
- Ondrej má autoservis. Poslanci v noci predložia pozmeňovací návrh, ktorý mení dane pre živnostníkov. **Ešte pred hlasovaním je zverejnený legislatívny záťažový test, ktorý mu jednoducho vysvetlí ako ho zákon** ovplyvní, spoločne s dopadom na rozpočet, či byrokraciu.
- Katarína si všimne, že nemocnica kúpila prístroj za podozrivo vysokú cenu. Nemusí podávať infožiadosť ani čakať na novinárov. **Na verejnej online nástenke uvidí, že AI zákazku označila červenou:** cena je výrazne nad bežnou úrovňou a víťazná firma má väzby na politika. Prípad už medzitým dostalo na stôl NKÚ.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Kontrola už pri vstupe, nie nekonečné dopĺňanie. Dnes sa občan dozvie po troch týždňoch, že mu chýba príloha. AI skontroluje podanie v momente odoslania: čo chýba, čo si úrad doplní sám z registrov, a úradníkovi pripraví návrh rozhodnutia, ktorý len schváli alebo opraví.	» Pilotne spustíme automatickú kontrolu pri troch najvyťaženejších agendách: úrady práce, živnostenské konania a stavebné konania.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Legislatívny záťažový test. Každý návrh zákona, aj poslanecký pozmeňovací návrh alebo v skrátenom konaní, prejde pred hlasovaním automatickou AI analýzou. Výsledok bude zverejnený, aby nikto nemohol tvrdiť, že nevedel, za čo hlasuje.	» Vytvoríme AI nástroj, ktorým musí prejsť každá legislatívna zmena. Zanalyzuje rozpory s inými zákonmi a s právom EÚ, dopad na byrokraciu v hodinách a dopad na rozpočet. » Povinnosť zverejniť výsledok pred hlasovaním zakotvíme v rokovacom poriadku Národnej rady SR. » Po vzore britského nástroja Consult, bude AI v prvom kole triediť a vyhodnocovať pripomienky z medzirezortného pripomienkového konania. Úradníci sa budú môcť sústrediť na konzultácie s odborníkmi a zlepšovanie politík.
Zákon ako kód a „čo sa mení pre mňa“. Daňové, odvodové a dávkové pravidlá budú zverejnené ako spustiteľný kód. Ku každému zákonu bude zrozumiteľné zhrnutie a personalizovaná odpoveď na otázku, čo sa mení pre konkrétnu domácnosť alebo firmu, vrátane dopadu v eurách.	» Finančná správa, Sociálna poisťovňa a ďalšie inštitúcie zverejnia pravidlá ako otvorený kód. Účtovné softvéry a kalkulačky budú počítať presne tak ako štát. » Kalkulačka „čo sa mení pre mňa“ bude povinnou súčasťou každého návrhu zákona v Slov-Lexe. » Novelou zákona o e-Governmente sprístupníme každú elektronickú službu štátu cez otvorené API, nie len cez formulár. Kto postupuje podľa oficiálneho kódu, nebude sankcionovaný, ak sa výpočet neskôr ukáže ako chybný na strane štátu.
Každé euro pod AI dohľadom. Každá zmluva v CRZ, objednávka, faktúra a dotácia prejde automatickou kontrolou. Predražené zákazky a podozrivé prepojenia odhalíme skôr, než peniaze odídu, nie roky potom.	» AI nástroj pri každej zmluve vyhodnotí cenu v porovnaní s benchmarkom podobných nákupov, prepojenia dodávateľa na politikov a verejných funkcionárov cez RPVS, ORSR a majetkové priznania a integritu firmy. » Rizikové zmluvy dostanú červený signál na verejnej nástenke. NKÚ, ÚVO a Úrad na ochranu oznamovateľov k výsledkom dostanú priamy prístup.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
	» Pri zmluvách nad stanovený limit s červeným signálom bude zodpovedný úrad povinný do 15 dní verejne zdôvodniť cenu aj výber dodávateľa.
Úrady budúcnosti. AI prevezme rutinnú prácu vo vnútri úradov. To, čo dnes trvá 30 dní, musí byť vybavené do 3 dní. Štát už nebude brzdou.	» Zavedieme AI asistentov pre úradníkov, ktorí pomôžu s písaním úradných záznamov, vyhľadávaním v predpisoch a zhrnutiami spisov *(viac v Opatrení 3)*. » Zriadime centrálny tím pre zavádzanie AI pri Úrade vlády SR a implementačné tímy v rezortoch, aby nasadzovanie AI bolo bezpečné, koordinované a nerozdrobilo sa na desiatky samostatných projektov. » Vybudujeme spoločnú AI platformu štátu, na ktorej pobeží aj centrálny chatbot a jednotná linka z Opatrenia 2.

OPATRENIE 5: ODOLNÁ A MODERNÁ KRAJINA 21. STOROČIA

AI systémy už dnes vo veľkom menia verejnú správu, školstvo, služby aj priemysel. Slovensko je pritom v obzvlášť zraniteľnej pozícii. Naša ekonomika stojí na automobilkách, montáži a centrách zdieľaných služieb, teda práve na práci, ktorú automatizácia a AI menia najrýchlejšie. Podľa OECD patrí Slovensko medzi krajiny s najvyšším podielom pracovných miest ohrozených automatizáciou.

Čaká nás obrovská zmena a vo všetkých oblastiach potrebujeme byť pripravení poskytovať čo najmodernejšie služby a zároveň zaručiť ich bezpečnosť.

Rovnako vážne je riziko pre demokraciu a peňaženky ľudí: Slovensko už zažilo predvolebný deepfake a falošné videá so známymi osobnosťami dnes lákajú ľudí do investičných podvodov.

Ľuďom, ktorých prácu AI zmení, dáme konkrétnu cestu k novej práci skôr, než o tú súčasnú prídu. Deťom dáme AI ako osobného tútora a učiteľom ako asistenta. Firmám pomôžeme AI naozaj zaviesť, nielen o nej hovoriť. A štát nastaví jasné pravidlá, aby AI slúžila ľuďom a nemohla ich podvádzať, ani o nich rozhodovať bez kontroly. Slovensko je malá krajina, a práve preto môže byť pri zavádzaní AI rýchlejšie a pružnejšie než veľké štáty.

Čo dosiahneme:

Systematickým prístupom a premyslenou stratégiou sa staneme krajinou, ktorá z umelej inteligencie bude profitovať a nie len znášať jej dopady. Náš prístup bude zodpovedný s dôrazom na bezpečnosť. Vyzerať to môže napríklad takto:

- Anna má predispozíciu na rakovinu hrubého čreva - v rodine ju mali viacerí. Zdravotná poisťovňa to na základe jej dostupných dát a s pomocou AI dokáže vyhodnotiť a Anne včas **odporúči preventívne vyšetrenia a skríningy.**
- Lucia je v piatej triede a s angličtinou bojuje, pred spolužiakmi sa hanbí rozprávať. **Doma má k dispozícii bezpečného AI tútora pre angličtinu,** s ktorým môže konverzovať v svojom tempe a bez hanby.
- Malá strojárska firma z Prešova **si bude môcť uplatniť superodpočet** aj na zavedenie AI do plánovania výroby a účtovníctva.
- **Plán pre preškolenie státisícov ľudí** v ohrozených odvetviach.
- **Bezpečné nasadenie AI v štáte a posilnenie kyberbezpečnosti** vo svete nových hrozieb: každý systém otestovaný skôr, než začne rozhodovať o ľuďoch. Špecializované tímy pre kyberbezpečnosť.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Plán pre ľudí v ohrozených odvetviach. Ľuďom, ktorých prácu AI a automatizácia zmenia najviac, dáme cestu k novej práci skôr, než o tú súčasnú prídu.	» Partnerstvá s veľkými zamestnávateľmi a odbormi: včasné ohlásenie plánovanej automatizácie a spoločný plán rekvalifikácie. » Zavedieme individuálne vzdelávacie účty, na ktoré prispeje štát aj zamestnávateľ a z ktorých si človek zaplatí certifikovaný kurz podľa vlastného výberu. » Úrady práce budú s pomocou AI predpovedať, ktoré profesie v regióne ubúdajú a ktoré budú chýbať.
AI v zdravotníctve: štát vás pozve na prevenciu skôr, než ochoriete. Účasť na onkologických skríningoch patrí na Slovensku k najnižším v EÚ a chronické choroby odhaľujeme neskoro. Poisťovňa už dnes vie z dát, kto má vysoké riziko, ale nesmie to využiť. Po novom poistenca sama osloví s konkrétnou ponukou: skríning, preventívna prehliadka, termín rezervovaný.	» Novela zákona o zdravotnom poistení umožní poisťovniam využívať vlastné dáta na proaktívnu prevenciu, s možnosťou odmietnuť. V spojení s AI bude prevencia omnoho lepšia.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
AI vo vzdelávaní: Každé dieťa po základnej škole rozpráva po anglicky a matematika je jeho priateľ. Každý žiak dostane okrem učiteľa aj AI konverzačného partnera, s ktorým sa učí. Prvýkrát bude kvalita angličtiny a matematiky nezávislá od toho, či rodičia zaplatia doučovanie.	» Vyhodnotenie existujúcich nástrojov a centrálne licencie pre všetky školy, výstup pre učiteľa, ktorý vidí pokrok žiakov. Spustíme do 12 mesiacov.
AI do každej firmy. Malé a stredné firmy dostanú praktickú pomoc pri zavádzaní AI, aby rástla produktivita a mzdy, nielen vo veľkých koncernoch.	» Posilníme európske centrá digitálnych inovácií (EDIH) na Slovensku, kde firmy dostanú poradenstvo a môžu riešenia otestovať pred nákupom. » Daňový superodpočet rozšírime aj na AI inovácie.
Zodpovedný prístup a bezpečnosť. Umelá inteligencia prináša aj oprávnené obavy. Každý systém, ktorý štát nasadí, bude otestovaný skôr, než začne rozhodovať o ľuďoch, a o ľuďoch nebude rozhodovať čierna skrinka.	» Budeme dôsledne testovať systémy nasadzované štátom, monitorovať dopady AI na spoločnosť (vzdelávanie, pracovný trh, zdravotníctvo a ďalšie) a prispôsobovať naše politiky novej realite. » Pri každom rozhodnutí s podporou AI bude mať človek právo na vysvetlenie a preskúmanie človekom. » Systematická spolupráca s (kyber) bezpečnostnými zložkami pri implementácii AI a špecializované tímy zamerané na bezpečnosť AI a ochranu pred deepfakes a podvodmi. » Štát zverejní štandardy bezpečnosti, ochrany údajov a zodpovednosti, ktoré musí splniť každý súkromný agent.

PRIORITA Č. 4

Perspektíva pre každý región

Kto sa dnes narodí v Snine, Medzilaborciach alebo Rimavskej Sobote, dostáva od štátu jedinú radu: odíď. Za dvadsať rokov ubudlo v týchto okresoch takmer 15 % obyvateľov a detí je až o 40 % menej. No zviazané ruky nemajú len najslabší. Košice, Žilina či Nitra majú univerzity, nemocnice a fabriky, ale nie právomoci a peniaze, aby z nich urobili motor pre celé svoje okolie. Z Michaloviec, Nových Zámkov či Dolného Kubína odchádzajú na štúdium takmer všetci – a vracia sa málokto, lebo mesto im nevie ponúknuť prácu ani byt.

Región má perspektívu udržať a prilákať mladých ľudí len vtedy, keď sa stretnú dve veci naraz: **dobré verejné služby a hospodársky rozvoj.** Jedno bez druhého nefunguje. Zateplený kultúrny dom nikoho v obci neudrží, ak tam nie je práca. A nová fabrika neudrží rodinu, ak v okrese nie je detský lekár a deti dochádzajú hodinu do školy. Slovenské župy, mestá a obce však dnes majú len časť právomocí a peňazí na služby – a takmer nič na rozvoj. Ak sa starosta postará o nové pracovné miesta, alebo priláka mladé rodiny, na rozpočte obce to takmer nevidno.

Kozmetické zmeny nepomôžu. Zároveň neexistuje univerzálny liek: Bratislava má iné starosti ako Snina a pohraničná obec na Zemplíne iné ako mesto na strednom Slovensku. Preto naša stratégia stojí na **troch pilieroch, ktoré zodpovedajú trom rôznym problémom,** ktoré treba akútne riešiť.

1. **Samosprávy bez nástrojov a motivácie na rast.** Decentralizácia zastala v roku 2006. Odvtedy štát presúva na obce a župy povinnosti, nie skutočné právomoci a peniaze. Ich príjmy závisia takmer úplne od jednej dane, o ktorej rozhoduje vláda. Vlastné dane sú malé, a čo je najhoršie – kto sa snaží, nič z toho nemá. Obec, ktorá pritiahne investora alebo mladé rodiny, tento úspech na svojom rozpočte takmer nevidí. O eurofondoch rozhodujú ministri v Bratislave. V Poľsku, ktoré po dvadsiatich rokoch v Únii vyzerá ako iná krajina, rozhodovali regióny o polovici. Reformy verejnej správy sa u nás vždy začínali kreslením hraníc a delením stoličiek namiesto otázky, aké služby má kto ľuďom poskytovať. A z takmer troch tisíc obcí majú dve tretiny menej ako tisíc obyvateľov – priveľa z nich nedokáže udržať služby, ani pripraviť projekt.

2. **Vidiek a hraničné regióny bez záchrannej siete.** Ani úspešná decentralizácia sama osebe nezmení život v najmenej rozvinutých okresoch. Nejde tam o to, ako súťažiť s Európou (to je otázka pre krajské mestá), ani o to, ako rásť rýchlejšie (priemerné regióny). Ide o to, aby tam vôbec fungovali základné veci: bezpečnosť, lekár, autobus, obchod, pošta. Práve tu je najviac nezamestnaných a ľudí v hmotnej núdzi a mnohé obce majú veľké vylúčené rómske komunity. Štát ich nemôže hodiť cez palubu – a almužna z výjazdového rokovania vlády riešením nie je.

3. **Hranica ako bariéra.** Každý z ôsmich krajov hraničí so zahraničím a práve pohraničné okresy na juhu, východe a severe patria k najchudobnejším. Pritom hranica môže byť výhodou: Dolné Rakúsko patrilo pred rozšírením únie k slabším častiam Rakúska a vstup Maďarska, Slovenska a Česka mu ohromne pomohol. Najväčšia príležitosť dnes leží na východe – obnova a európska integrácia Ukrajiny a napojenie na Poľsko – no prejde okolo nás, ak priechody, colnice, cesty a železničná prekládka zostanú v dnešnom stave. Hranica dnes rozdeľuje namiesto toho, aby spájala: chýbajú mosty, spoje, spoločné služby aj schopnosť obcí siahnuť po cezhraničných peniazoch.

Slovensko musí ukázať, že sa vie postarať o svojich ľudí aj v najvzdialenejších regiónoch, nie almužnou, ale tým, že im dá do rúk nástroje na služby aj na rozvoj. **Beznádej musí nahradiť perspektíva pre každý región.** Docielime to len v spolupráci so župami, mestami a obcami. Vláda však musí presne vedieť, čo chce, inak hrozí dlhý proces bez výsledku.

HLAVNÝ CIEĽ

Dosiahnuť perspektívu namiesto beznádeje. Aby odchod z regiónu nebol jedinou rozumnou voľbou. Každý región by mal mať v rukách nástroje, aby rástol. A hranica sa musí stať výhodou, nie hendikepom. Každý okres dostane na rozvoj za volebné obdobie o 60 miliónov eur viac. Čo to znamená? Napríklad pripojenie asi 12 tisíc ľudí na kanalizáciu (takmer pätiny okresu) alebo nový povrch ciest na asi 300 km, alebo približne 400 bytov pre mladé rodiny, učiteľov a lekárov alebo viac ako 20 nových škôlok, teda miesto pre každé dieťa v okrese. Kvalitné služby by mali byť dostupné aj v najmenej rozvinutých regiónoch Slovenska: gazda, jedno živé miesto a policajt, ktorý naozaj príde.

Pilier 1: Viac autonómie a viac peňazí - pre župy, mestá aj obce

Slovensko dlhodobo nerieši životnú úroveň ľudí v regiónoch. Základným problémom je, že regióny/vidiek nemajú v rukách dostatočné nástroje ani financie na riešenie vlastnej situácie. Štát ich často drží ako rukojemníkov, neprimerane zasahuje do ich finančnej situácie, prehadzuje na ne ďalšie kompetencie bez adekvátneho objemu finančných prostriedkov a zväzuje im ruky pri rozvoji. Výsledkom je, že namiesto partnerského vzťahu pri poskytovaní služieb občanom, vidíme len boje a hádky o peniaze.

Bohužiaľ, toto zlyhanie nás bolí dvojnásobne, keďže Slovensko má k dispozícii aj vzácne externé peniaze pre ekonomicky slabšie regióny. Európska únia už poskytla Slovensku takmer 30 miliárd eur, z čoho veľká časť mala smerovať práve do zmazávania regionálnych rozdielov. Aký je výsledok? Peniaze sme minuli katastrofálne. Haciendy a golfové jazierka síce stoja, no mnohé regióny vôbec nedobiehajú a stále v nich chýba základná infraštruktúra, ako napríklad kvalitné cesty, vodovod, či kanalizácia.

OPATRENIE 1: SLUŽBY A ROZHODOVANIE BLIŽŠIE K OBČANOVI

Slovensko potrebuje pomôcť ľuďom v každom regióne rozhodovať o svojich prioritách, nie prideľovať milodary z Bratislavy. Cieľom ďalšej decentralizácie je posilniť originálne kompetencie samospráv, aby dokázali čo najviac rozhodovať o službách pre svojich občanov a ekonomicky rozvíjať svoj región.

Čo dosiahneme:

Výsledkom bude, že ľudia v regiónoch budú mať v rukách riešenia pre svoj vlastný rozvoj. Dostanú napríklad právomoc zabezpečiť ucelenú starostlivosť o starých a chorých (opatrovateľka, sestra, rozvoz jedla a liekov), nie cez tri úrady, ktoré spolu nekomunikujú a často sa jeden na druhého vyhovárajú. Župy a mestá si objednajú vlaky a autobusy podľa toho, ako ľudia naozaj dochádzajú, nie podľa toho, ako to vyhovuje dopravcovi.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Nové rozdelenie kompetencií medzi štátom a samosprávami. Výrazné posilnenie originálnych kompetencií.	» Podpredseda vlády zodpovedný za decentralizáciu » Reformný tím aj s účasťou zástupcov SK8, Únie miest a ZMOS-u » Hĺbkový audit kompetencií » Návrh na zmenu Ústavy
Asymetrická decentralizácia – regiónom, ktoré na to majú, ponúkneme možnosť skôr prevziať väčšiu zodpovednosť za hospodársky rozvoj na svojom území. Nie všetci musia dostať to isté v ten istý deň. Kto je pripravený, ide prvý. Peniaze pôjdu podľa jednotkovej ceny, nie podľa individuálneho vyjednávania.	
Ústavná ochrana samospráv pred nepremyslenými a neprediskutovanými zásahmi vlády. Právo pravidelnej a transparentnej konzultácie pri zásahoch do ich právomocí a zdrojov. Povinná kompenzácia každého zásahu do ich zdrojov.	

OPATRENIE 2: ZMENA FINANCOVANIA - KTO SA SNAŽÍ, DOSTANE VIAC

Aj samosprávy potrebujú plánovať svoje aktivity roky dopredu. Preto musia byť aj ich **príjmy stabilné a predvídateľné.** K tomu sú potrebné minimálne tri dôležité zmeny: i) musia mať k dispozícii viac vlastných daňových príjmov, ii) štát sa musí správať férovejšie pri rozdelení ostatných daňových príjmov a financovaní prenesených kompetencií a iii) financovanie musí byť aj motivačné.

Čo dosiahneme:

Samosprávy nebudú rukojemníkmi vlády a budú môcť rozumnejšie investovať a poskytovať lepšie služby.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Férovejšie rozdelenie daní - v súčasnosti aktívne samosprávy, ktoré dokážu pritiahnuť investora alebo ľudí nie sú „odmenené" vo forme vyšších daňových príjmov. Vzorec, ktorý rozdeľuje podielové dane do jednotlivých samospráv je zastaralý. Neodmeňuje aktívnych a nekopíruje ani skutočné nevyhnutné náklady obcí. Navrhujeme aby rozdelenie podielových daní transparentne obsahovalo okrem solidárnej zložky aj zásluhovú zložku. Vychádzať by sa malo zo skutočnej daňovej sily samospráv, teda z objemu daní, ktoré platia obyvatelia a z počtu pracovných miest na území. Zároveň pri rozdeľovaní podielových daní zohľadníme reálne rozdiely v potrebách.	» Nový zákon o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve
Posilnenie vlastných daňových príjmov – miestne samosprávy a župy dostanú vlastné dane, s ktorými môžu narábať: napríklad daň z nehnuteľnosti na báze hodnoty, daň z motorových vozidiel, daň z podnikania fyzických osôb alebo hybridné dane (sadzbu v zákonom stanovenom rozpätí). Obec tak bude môcť sama rozhodnúť, či zníži daň, aby prilákala investora, alebo ju zvýši, aby postavila škôlku.	
Bonus za mladých – Za každého nového obyvateľa vo veku 25 až 39 rokov dostane mesto alebo obec v menej rozvinutých regiónoch bonus – návrat mladých sa musí oplatiť.	
Stabilné a predvídateľné zdroje – ak majú mať štát a samospráva partnerský vzťah, aj podielové daňové príjmy by mali byť rozdelené partnersky. Od závislosti na jednej dani navrhujeme prejsť k širšej báze, kde by figurovala aj daň z pridanej hodnoty (stabilizácia príjmu a krytie prenesených kompetencií).	

OPATRENIE 3: O EURÓPSKYCH PENIAZOCH SA ROZHODNE V REGIÓNOCH

Slovensko úplne zlyhalo pri zmierňovaní regionálnych rozdielov aj napriek tomu, že z Európskej únie dostalo miliardy práve na tento účel. V súčasnosti môžu regióny rozhodovať približne o pätine eurofondov. Poľský príklad ukazuje, že ak sa samosprávy vo väčšej miere spolupodieľajú na rozdeľovaní eurofondov, tak aj výsledky sú lepšie. Preto **výrazne posilníme úlohu regiónov pri výbere prioritných projektov** pre každý región.

Čo dosiahneme:

Namiesto ministra v Bratislave rozhodnú samotné regióny o tom, ktoré investície sú pre ne najviac potrebné. Regióny budú v oveľa väčšej miere rozhodovať o sebe. Minimálne o 30 % eurofondov rozhodnú sami, čo je približne 4,5 mld. eur.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Regióny rozhodnú aspoň o 30 % eurofondov, ktorými pokryjeme celé územie Slovenska. Aby vedeli lepšie prepájať peniaze s najnutnejšími potrebami. Bude to mať dve podmienky: verejne dostupné reformné a rozvojové plány ako aj dostatočnú administratívnu kapacitu na zvládnutie efektívneho čerpania eurofondov. Ak bude zmena úspešná, podiel môže perspektívne narásť na 40%.	» Regionálnu obálku presadíme pri rokovaniach o európskom rozpočte na roky 2028 až 2034. » Vytvoríme mechanizmus v rámci jednotného fondu vo výške niekoľkých desiatok miliónov eur.
Dostupné bývanie v regiónoch. Umožníme využitie eurofondov na výstavbu nových a rekonštrukciu existujúcich budov v majetku obcí na nájomné bývanie podľa potrieb.	
Peniaze na predfinancovanie projektov. Aby všetky obce mohli pripravovať eurofondové projekty bez strachu, že ich neúspech položí.	

OPATRENIE 4: KOMUNÁLNA REFORMA - VIAC NA ROZVOJ, MENEJ NA CHOD

Slovensko patrí medzi krajiny s najväčším počtom malých obcí. Takmer dve tretiny majú menej ako 1000 obyvateľov. Problém je, že malé obce musia vynakladať na svoj chod relatívne veľa peňazí a potom už nezostáva na rozvoj. Zároveň nemajú ani dostatočné odborné kapacity na písanie projektov alebo prípravu investícií. Určíme minimálne efektívne celky na poskytovanie základných služieb a ušetríme tak na administratívnych nákladoch.

Čo dosiahneme:

V závislosti od vybraného modelu sú možné úspory medzi 100 až 300 miliónmi eur ročne, ktoré by sa následne mohli vrátiť do územia vo forme investícií.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Služby na prvom mieste. Určíme, od akého počtu ľudí alebo veľkosti územia je rozumné prevádzkovať školu, ambulanciu, či iné lokálne služby. Tie budú vodidlom pri spájaní obcí.	» Zákony o obecnom zriadení, o prechode kompetencií, o samospráve vyšších územných celkov a Ústava
Motivácia pred príkazom. Preferovanou alternatívou je dobrovoľné zlučovanie obcí, aby spolu dosiahli stanovené kritériá. Posilníme spoločné úrady a orgány, spoločné služby a programy tak, aby to bolo efektívne a najmä reálne (dnes práve malé obce nevedia zabezpečiť pre svojich obyvateľov základné veci). Začneme dobrovoľne a motivačne – obce, ktoré sa zlúčia dostanú prednostne nárok na výhody, ktoré uvádzame v Pilieri 1 a 2. Povinná municipalizácia obcí prichádza do úvahy ako záložné riešenie.	
Zachovanie identity. Aj najmenšia obec si nechá svoj názov, svoj hlas aj svoju tabuľu.	

Pilier 2: Pomocná ruka štátu pre vidiek a hraničné regióny

Bratislava a Košice sú metropolitné oblasti — majú univerzity, letiská, spádové územie a firmy s centrálami. Ich otázka znie, či budú európsky konkurencieschopné, nie či prežijú. Poprad, Prievidza, Martin, Trenčín či Žilina sú niečo iné: ležia v regiónoch, ale stoja na priemysle a majú vlastné zázemie. Ich problémom je závislosť od jedného odvetvia a to, čo príde po automobilke — vážny problém, ale problém rastu, nie existencie. A potom sú tu miesta ako Sobrance, Medzilaborce a Poloniny, dolný Zemplín okolo Trebišova a Kráľovského Chlmca, Gelnica, Hont a časti Novohradu a Gemera. Nie je to len východ: pás sa začína hneď za dosahom Bratislavy a Nitry, v Honte a Novohrade, a práve tento juh sa v debate o regiónoch prehliada najčastejšie. Geograficky okrajové, bez silného ekonomického centra, s ekonomikou postavenou na obmedzenom priemysle, poľnohospodárstve a lesníctve, s nízkou kvalifikáciou a veľmi malými sídlami. Toto územie nemá problém rastu. Má problém, či o tridsať rokov bude obývané.

Pre tieto oblasti Slovenska potrebujeme vidiecku politiku založenú na piatich princípoch: i) najprv ľudia, potom peniaze, ii) nárok namiesto súťaže, iii) prevádzka, nie investícia, iv) spoločnými silami obcí alebo vôbec a v) s meraním a vyhodnotením od prvého dňa.

OPATRENIE 5: GAZDA A BEZPEČNOSŤ V KAŽDEJ MALEJ OBCI

Maďarsko má od 90. rokov minulého storočia „falugondnoka“ v každej obci do tisíc obyvateľov (od roku 2026 do 1500) - jedného človeka s mikrobusom, ktorého plat aj auto platí štát. Dnes ich je viac ako 2100. Gazda vozí deti do školy a škôlky, starých k lekárovi, na úrad a do lekárne, rozváža obedy, nakúpi, pomôže s papiermi a drží obec pokope. Podobnú pomocnú ruku poskytujú svojim obyvateľom aj škandinávske krajiny. Navrhujeme tri garantované služby pre najslabšie regióny: **gazdu, manažéra projektov a policajta.**

Čo dosiahneme:

Výsledkom bude zabezpečenie základných služieb pre občanov aj v najmenej rozvinutých častiach Slovenska. Ľudia budú presne vedieť, na koho sa môžu obrátiť so svojimi problémami.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Gazda do každej obce. Každá menšia obec v najviac zaostalých regiónoch dostane gazdu a mikrobus, nie projekt, o ktorý musí súťažiť. Stojí to približne 30 tisíc eur na obec ročne. Celky združených obcí k tomu dostanú manažéra projektov, aby starosta nebol sám na eurofondy, obstarávanie aj kotolňu.	» Zákon o obecnom zriadení
Spoločná obecná polícia pre vidiek. Skupiny obcí dostanú vlastnú obecnú políciu so silnejšími právomocami pri verejnom poriadku; štát podporí jej vznik a prvé roky zaplatí rozbeh. Policajt, ktorý príde do dvadsiatich minút, nie o hodinu.	

OPATRENIE 6:
VRÁTIME ŽIVOT DO OBCÍ

Prinesieme nádej aj pre najodľahlejšie kúty Slovenska. To znamená poskytovať služby na centrálnom mieste, zabrániť odchodu mladých a finančne podporiť rozvoj. Motiváciou pre spájanie obcí by mala byť najmä garancia služieb. Zriadime jedno živé miesto v každej obci, ktorá sa zapojí do komunálnej reformy. Zároveň umožníme tisícom štátnym zamestnancom, aby svoju prácu mohli vykonávať zo svojej obce, či mestá. Výjazdové rokovania vlády premeníme na skutočnú a systematickú pomoc.

Čo dosiahneme:

Centralizáciou služieb vrátime aktivitu do každej obce. Vytvoríme tým pôdu aj pre súkromný sektor na rozvíjanie služieb.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Jedno živé miesto v každej obci pri zapojení do komunálnej reformy. Jeden priestor, ktorý spojí poštu či výdajné miesto balíkov, potraviny a kontaktný bod verejnej správy alebo obecný úrad – tam, kde by sa každá z týchto vecí samostatne neuživila. Štát prispeje na prevádzku a pošta, ktorá dnes z obcí odchádza, sa vráti ako pult v obchode. Okolo živého miesta sa uživí aj kaviareň či autobusová zastávka, na ktorej naozaj niekto čaká.	» Zákon o obecnom zriadení
Pracuj pre štát odkiaľkoľvek. Každý rezort vyčlení do roku 2030 desatinu svojich miest ako miesta bez povinného sídla: prácu možno vykonávať odkiaľkoľvek zo Slovenska, s povinnou prítomnosťou v Bratislave najviac raz za mesiac. Nové nábory na tieto miesta sa prednostne vypíšu pre uchádzačov mimo Bratislavského kraja. Štátna práca prestane byť dôvodom, prečo sa z Michaloviec sťahovať do hlavného mesta. Ide o 2 000 až 5 000 kvalifikovaných pracovných miest v regiónoch, priemerne 40 až 80 na okresné mesto – bez jediného nového úradu.	
Fond malých obcí. Každá obec v cieľovej skupine dostane ročne pevnú sumu na rozvoj – rádovo 30 eur na obyvateľa, najmenej 5 000 eur – a o jej použití rozhodne verejné zhromaždenie obyvateľov, nie premiér. Nahradí rozdávanie z výjazdových rokovaní vlády.	
Výjazdy vlády s obsahom. Formát zostane, mení sa jeho náplň. Vláda v okrese podpíše okresný kontrakt – konkrétne záväzky za konkrétne peniaze – a o rok sa vráti verejne odpočtovať, čo splnila.	
Zrýchlenie sceľovania pôdy. Zrýchlené tempo komasácií, ktoré obciam pomôžu rozhýbať ekonomiku a investície.	» Pozemkové úpravy

Pilier 3: Východ: hranica nie je bariéra, ale príležitosť

Smutným sebahodnotením Fica je výrok, že na východe nič nie je. Jeho vlády nedokázali ani pomocou desiatok miliárd z eurofondov zabezpečiť dobiehanie a perspektívu pre východ Slovenska. Mladí odchádzajú, investori neprichádzajú a štát nemá záujem. Pre Slovensko sú dostupné nemalé európske zdroje na medzinárodnú spoluprácu aj mimo štandardných eurofondov. Prinesieme dodatočné investície pre východné regióny Slovenska.

OPATRENIE 7: STRATEGICKÁ STÁVKA NA UKRAJINU A POĽSKO

Obnova a integrácia Ukrajiny môže pre východ znamenať to, čo rozšírenie Únie pre Dolné Rakúsko – ale len vtedy, ak vláda doručí to, čo obce nedokážu: priepustné hraničné prechody, modernú prekládku v Čiernej nad Tisou, colné a železničné kapacity, energetické prepojenia. Rovnako dôležité je dokončiť diaľnicu D1 s napojením na Ukrajinu a rýchlostnú cestu R4 na poľskú hranicu ako súčasť Via Carpatia, aby sa Prešov a Košice napojili na Rzeszów a poľský trh. Popri tom prepájanie firiem a vojensko-technologická prítomnosť pri východnej hranici NATO. Peniaze: Nástroj na prepájanie Európy (CEF), Ukraine Facility a fondy povojnovej obnovy, ktoré Slovensko dnes takmer nevyužíva.

Čo dosiahneme:

Výsledkom bude prílev dodatočných investícií pre východ krajiny v objeme niekoľkých stoviek miliónov eur navyše. Vybudované prepojenia môžu významne zvýšiť životnú úroveň prostredníctvom medzinárodnej ekonomickej spolupráce.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Vybudovanie kľúčovej infraštruktúry. Cestná, železničná aj energetická infraštruktúra. Prepojenia na Ukrajinu, Poľsko a Maďarsko.	» Dodatočné investície cez eurofondové programy CEF a Ukraine Facility. » Vyčlenenie investícií z armádneho rozpočtu pre východ a posilňovania NATO hranice.
Vojensko-technologická prítomnosť pri hranici NATO. Budovanie dual-use technology centier a logistických centier.	

OPATRENIE 8:
DRUHÁ METROPOLA

Košice a Prešov delí 35 kilometrov a s okolím tvoria jeden trh práce s vyše pol miliónom ľudí. Vláda s oboma mestami a krajmi podpíše metropolitnú dohodu s tromi bodmi: vlak Košice – Prešov každých 15 minút (objedná štát) a jeden lístok na MHD oboch miest; jedna rozvojová agentúra, ktorá ponúka investorom pozemky oboch miest naraz a spravuje spoločnú časť eurofondovej obálky; a metropolitná rada, ktorá rokuje s Rzeszówom a Kyjevom v mene celého východu. Východ tak dostane protiváhu Bratislavy, ktorá dnes Slovensku chýba.

Čo dosiahneme:

Cez aglomeračné efekty vytvoríme magnet pre talent aj aktivitu na východe Slovenska.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Metropolitná dohoda. Spojenie síl medzi Prešovom a Košicami pre oživenie regiónu. Spolupráca v oblasti dopravy, pracovných miest a prioritných investícií.	» Zákon o obecnom zriadení. » Dohoda medzi Prešovom a Košicami (napríklad zákon o metropolitnom regióne). » Ponuka práce pre ukrajinských študentov v oblastiach digitalizácie a armádnej spolupráce.
Špeciálne ponuky pre ukrajinských študentov. Ukrajina má mnoho zaujímavých vojenských poznatkov ako aj dobré skúsenosti s digitalizáciou. Treba využiť potenciál a jazykovú pripravenosť ukrajinských študentov na východe na transfer znalostí.	
Spoločný strategický projekt na čerpanie eurofondov. Východ musí spájať sily nielen pre silnú protiváhu Bratislavy, ale aj kvôli efektívnemu čerpaniu dodatočných eurofondov, ktoré môžu región výrazne nakopnúť.	

INDIKÁTORY NA MONITOROVANIE

Cieľ z úvodu je latka, podľa ktorej nás ľudia môžu merať. Pod ním sledujeme:

- podiel vlastných daňových príjmov samospráv na ich celkových príjmoch;
- podiel eurofondov, o ktorých rozhodujú regióny a samosprávy;
- počet malých obcí s gazdom a živým miestom a podiel obyvateľov, ktorí žijú v celkoch združených obcí spĺňajúcich štandard služieb;
- počet okresov s podpísaným okresným kontraktom a verejným odpočtom;
- dodatočné zdroje z celoeurópskych fondov (CEF, Ukraine Facility, Interreg) v eurách;
- migračné saldo ľudí vo veku 25 – 39 rokov v okresných mestách a migračné saldo najmenej rozvinutých okresov (dlhodobý výsledok).

PRIORITA Č. 5

Nižšie účty za energie

Slovensko dopláca na svoju energetickú závislosť, katastrofálnu reguláciu a nízke investície do energetickej infraštruktúry. Slovenské firmy platia za elektrinu a plyn jednu z najvyšších cien v Európe. Pre priemysel, ktorý je chrbtovou kosťou našej ekonomiky, dnešná situácia znamená stratu konkurencieschopnosti a nútené znižovanie výroby. Namiesto toho, aby vláda zaviedla systematické kroky pre konkurencieschopnosť celého sektora, vyberá podporované podniky systémom „našich ľudí". Domácnosti sú síce pred cenovým šokom chránené, no drahým a neudržateľným spôsobom. Nedostatočne investujeme do dlhodobých riešení pre nižšiu spotrebu energií a tým aj trvalo nižšie účty.

Stojíme pred realitou, ktorú si dlho nechceme priznať: sme energeticky závislí od rozhodnutí veľmocí. Bez energetickej bezpečnosti budeme bábkou v ich rukách a zostaneme zraniteľní pri každej ďalšej kríze, nech príde odkiaľkoľvek. Energetická bezpečnosť je preto kľúčovým zdrojom štátnej suverenity celého Slovenska. My máme jasný plán, ako tieto problémy vyriešiť. Stojí na **dvoch pilieroch,** ktoré sú zároveň aj hlavnými cieľmi tejto priority:

1. **Znížime koncové ceny elektriny o 10 % pre podniky,** aby namiesto drahých fosílnych energií zo zahraničia používali v Európe vyrobenú elektrinu.

2. **Zmodernizujeme 250 000 domov a bytov,** vďaka čomu budú ľudia platiť výrazne menej za energie.

Pilier 1: Nižšie ceny elektriny pre podniky o 10 %

Veľká časť ceny, ktorú dnes podniky platia za elektrinu či plyn, nejde na samotnú výrobu energie. Ide na dane, poplatky a marže, ktoré stanovuje štát. Na to, aby sme tieto účty rýchlo znížili, často stačí len zmeniť pravidlá hry, teda reguláciu.

OPATRENIE 1: NIŽŠIE DANE A POPLATKY PRE PODNIKY

Dnes si energetický regulátor neplní svoju úlohu - namiesto obhajovania záujmov občanov a firiem na Slovensku pomáha záujmovým skupinám. Výsledkom sú vyššie poplatky, ktoré predražujú účty za energie a tým zhoršujú konkurencieschopnosť podnikov na Slovensku. S týmto systémom skoncujeme; štát bude zastávať rolu silného regulátora a zabezpečí, aby boli poplatky férové a adekvátne.

Pre všetkých odberateľov elektriny znížime distribučné poplatky, spotrebnú daň na elektrinu ako aj náklady prevádzkovateľa prenosovej siete, ktoré sa dnes premietajú priamo do faktúry.

Čo dosiahneme:

Vďaka nižším poplatkom stredne veľká priemyselná firma s ročnou spotrebou 90 000 MWh ušetrí na spotrebnej dani a poplatkoch až 1,4 milióna eur ročne. Firmy tak budú mať nižšie náklady a budú môcť investovať viac do nových strojov či kvalitnejších pracovných miest.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Znížime spotrebnú daň na elektrinu na povolené minimum 0,50 €/MWh (dnes 1,32 €/MWh).	» Novela zákona o spotrebnej dani. » Novela zákona o regulácii v sieťových odvetviach; povinné zverejňovanie metodiky a odôvodnenia každého rozhodnutia o poplatkoch ÚRSO. » Verejný a transparentný výber nového vedenia ÚRSO. Vedenie bude hájiť v prvom rade záujmy domácností a slovenskej ekonomiky. » Návrh spoločenskej zmluvy s energetickými podnikmi. Naďalej budú prosperovať, ale s podmienkou budovania energetiky 21. storočia. » Dôsledné uplatňovanie vlastníckeho práva štátu v záujme spotrebiteľov.
Znížime distribučné poplatky bez negatívneho dopadu na rozvoj sústavy. Dôslednou reguláciou a vďaka vlastníckemu podielu v distribučných spoločnostiach znížime distribučné poplatky pre spotrebiteľov elektriny.	
Zabezpečíme systematický pokles tarify za prevádzkovanie systému až o 40 %. Koniec vysokej podpory solárnych elektrární na 20 rokov z éry po 2009 využijeme na pokles cien pre spotrebiteľov.	
Férovo nastavíme multipásmovú tarifu za systémové služby. Zabezpečíme predvídateľnú politiku poplatkov, aby k jej zmenám nedochádzalo na základe politických objednávok.	
Znížime náklady firmám vďaka sflexibilneniu tarify za rezervovanej kapacity. Umožníme firmám ušetriť, ak budú využívať menej kapacity v problematických hodinách. Posilníme tým flexibilitu sústavy a znížime ceny spotrebiteľom.	
Systematicky upraceme v štátnej spoločnosti SEPS. Odstrihneme spoločnosť od nevýhodných IT a iných zmlúv, čo nám umožní znížiť poplatky a zvýšiť dividendy štátu.	
Znížime poplatok za skladovanie plynu. Dnes sú tieto položky zo strany ÚRSO nastavené neadekvátne vysoko a pomáhajú úzkym biznisovým záujmom.	

OPATRENIE 2:
ENERGETICKÝ MIX PRE NIŽŠIE CENY

Chceme, aby bolo Slovensko energeticky diverzifikované – nezávislé od jedného dodávateľa, jedného zdroja alebo jedného trhu. Máme na to veľmi dobré podmienky a je škoda, že ich dnes využívame tak málo. Vláda by mala využívať všetky možnosti v jej rukách, aby sme posilňovali výrobu energie na Slovensku. Výsledkom budú popri nižších poplatkoch (Opatrenie 1) aj nižšie ceny samotnej elektrickej energie.

Čo dosiahneme:

Vďaka systematickej energetickej politike budeme motivovať zvýšenú výrobu elektriny, a to nielen vo veľkých elektrárňach, ale aj v lokálnych zdrojoch, kde sa elektrina vyrobí a hneď aj spotrebuje. Slovensko bude krajinou, kde sa oplatí investovať do energetiky. Nižšie ceny dosiahneme tiež posilnením kapacít, aby sme energiu mohli dovážať z krajín, kde je lacnejšia.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Podporíme výstavbu cezhraničných prepojení s Českom, Poľskom a Ukrajinou. Očakávame dlhodobo nižšie ceny elektriny v týchto krajinách. Silnejšími prepojeniami umožníme našim firmám využiť túto elektrinu.	» Využijeme výrazne rozšírený európsky nástroj CEF na financovanie nových prepojení. » Zjednodušíme certifikáciu agregačných blokov a umožníme samostatne stojacim batériám poskytovať služby aFRR a mFRR za rovnakých technických podmienok ako iným zdrojom.
Zjednodušíme povoľovacie procesy pre pripájanie batériových úložísk. Ukončíme absurdný zákaz vstupu úložísk na trh podporných služieb. Celkovo otvoríme trh s podpornými službami batériám, agregácii a riadeniu spotreby.	
Z pozície (spolu)vlastníkov energetických firiem bude štát podporovať investície do elektrární na Slovensku. Zástupcovia štátu budú podporovať dlhodobé investície do výrobných zdrojov a úložísk energie. Dôraz bude na modernú energetiku 21. storočia a spoluprácu so samosprávami.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Podporíme predĺženie životnosti elektrárne Jaslovské Bohunice. Plánovať investície je treba čo najskôr.	» Štát bude dôsledne uplatňovať svoje vlastnícke práva v záujme spotrebiteľov. » Využitie štátnych podielov v energetických firmách na podporu dlhodobých, obojstranne výhodných zmlúv so súkromnými spotrebiteľmi. » Nezávislé a odborné vedenie ÚRSO.
Stabilitu pre slovenské firmy zabezpečíme dlhodobými zmluvami. S legislatívnou podporou štátu si firmy budú môcť zabezpečiť dlhodobo stabilné ceny elektriny, vďaka čomu budú môcť lepšie plánovať na roky dopredu.	
Znížime poplatky pre výrobcov, napr. G-komponent. Štát nebude výrobcov odrádzať od investícií arbitrárnymi poplatkami, firmám sa tak viac oplatí vlastná výroba elektriny.	

Pilier 2: Zmodernizujeme 250 tisíc domácností a znížime ich účty za energie a dopravu

Lepšie zateplenie domu, tepelné čerpadlo, fotovoltika na streche, či elektromobil sú nástroje, ktoré dokážu výrazne znížiť náklady na energie a dopravu. Počas jediného volebného obdobia:

» zateplíme viac ako 100 tisíc bytov,

» obnovíme viac ako 130 tisíc rodinných domov prostredníctvom zateplenia, modernejšieho vykurovania alebo inštaláciou vlastných zdrojov energie,

» 16 tisíc nízkopríjmových domácností dostane výhodný sociálny lízing na elektroautá.

Za jedno volebné obdobie takto pomôžeme až štvrť miliónu domácností.

Domácnostiam aj firmám budeme uľahčovať cestu k energeticky úsporným opatreniam. Máme na to k dispozícii aj miliardy eur z európskych zdrojov, ktoré dnes z veľkej časti ležia nevyužité.

Masívne podporíme obnovu budov, zvýhodníme tepelné čerpadlá, ktoré sa už teraz na Slovensku vo veľkom vyrábajú a aj nízkopríjmovým domácnostiam sprístupníme elektromobily. Pomôžeme tým ľudí ochrániť pred podobnými výkyvmi na trhu s energetickými surovinami, aké sme zažili v posledných rokoch. Budeme tak suverénnejšou krajinou, nielen bezmocnou obeťou geopolitiky.

OPATRENIE 3: DLHODOBO NÍZKE ÚČTY VĎAKA OBNOVE BUDOV

Najlacnejšia energia je tá neminutá. Veľká časť domov, bytov, či budov na Slovensku je v nevyhovujúcom energetickom stave. To znamená, že sa v nich musí viac kúriť a účty za energie sú kvôli tomu zbytočne vysoké. Preto budeme masívne investovať do obnovy rodinných a bytových domov, aby ich účty za energie boli nižšie a menej závislé od výkyvov na trhu. Zabezpečíme, aby bola obnova prístupná aj pre sociálno-ekonomicky slabšie domácnosti. K dispozícii na to máme miliardy z európskych zdrojov.

Čo dosiahneme:

Domácností s obnovenými domami budú mať nižšie účty za energie. Rodina, ktorá si dnes v dome s nedoliehajúcimi oknami musí stále kúriť, sa bude po obnove v dome cítiť lepšie, ušetrí ročne stovky eur a zvýši hodnotu svojho domu. Napríklad domácnosť v klasickom dvojpodlažnom dome (tzv. „socialistická kocka) môže komplexnou rekonštrukciou ušetriť viac ako 200 eur mesačne.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Navýšime objem peňazí v programoch Obnov dom a Obnov dom mini. Do týchto schém, o ktoré je vždy obrovský záujem, investujeme 250 mil. eur ročne.	» Nastavíme kalendár výziev. Výzvy budú komunikované v predstihu, aby sa žiadatelia aj dodávatelia dokázali pripraviť. » Podporovať budeme adresne - zameriame sa na najmenej efektívne budovy a domácnosti s nízkym príjmom.
Do obnovy bytových domov zainvestujeme 1 miliardu eur za volebné obdobie. Podpora Štátnym fondom rozvoja bývania umožní bytovým domom zatepliť a znížiť účty za energie.	
Zavedieme jednoduchý proklientsky portál, ktorý zjednotí všetky schémy. Na základe životnej situácie žiadateľa mu portál poskytne všetky dotácie na obnovu domu či bytu, na ktoré má nárok, od zateplenia, zdroja tepla, až po vlastné zdroje elektriny. Žiadatelia budú automaticky informovaní o možnostiach nových dotácií a motivovaní prihlásiť sa.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zavedieme špeciálne tarify elektriny pre tepelné čerpadlá, ktoré budú na trhovom princípe zvyšovať výhodnosť obnoviteľných zdrojov.	» Odstránime limitácie na strane distribučných sústav, ktoré znemožňujú dynamické tarify pre domácnosti. » Obnovíme výrazne viac verejných budov prostredníctvom rastu spoluúčasti žiadateľov. Spolufinancovanie umožníme pokryť z komerčných zdrojov alebo GES. » GES sa stane štandardnou možnosťou obnovy verejných budov.
Zvýšime tempo obnovy verejných budov vyšším využitím komerčného financovania. Obnovíme tak viac budov. Zvýšime počet realizácií obnov garantovanými energetickými službami (GES) a zároveň vytvoríme podmienky, aby tento model mohli jednoduchšie využívať aj mestá, kraje a ďalšie verejné organizácie.	

OPATRENIE 4: MALÁ ELEKTRÁREŇ PRE 50 000 DOMÁCNOSTI

Veľa počúvame o transformácii energetiky. Drvivá väčšina ľudí ju však necíti na vlastnej koži a nevidí jej prínosy. Musíme umožniť, aby každý mohol čerpať benefity energetiky 21. storočia. Dnes však štát ľuďom toto neumožňuje, práve naopak, hádže im pod nohy polená.

Čo dosiahneme:

Pomôžeme 50 tisíc domácnostiam mať prístup k obnoviteľným zdrojom a znížiť si vďaka nim účty za energie. Pri inštalácii solárnych panelov s kapacitou 4 kWp (približne 10 panelov) ušetrí domácnosť takmer 400 eur ročne.

Rozmach vo výrobe elektrickej energie z malých lokálnych zdrojov a vyššia dôvera verejnosti v novú energetiku. Využívanie domácich batérií na poskytovanie flexibility v celej sieti, čím zarobia nielen domácnosti, ale aj všetci spotrebitelia vďaka nižším cenám regulácie.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Dofinancujeme a rozšírime program Zelená domácnostiam a Zelená solidarita: do programov nalejeme 200 miliónov eur a podmienky rozšírime, aby sa dali uplatniť napríklad aj na menšie batériové úložiská a bytové domy. Prvotné výzvy ohlásime s predstihom a podmienky nastavíme dlhodobo, aby sa mohol pripraviť žiadateľ aj dodávateľský reťazec.	» Schvaľovanie mikrozdroja (do 800 W) nahradíme ľahkým ohlásením distribučnej spoločnosti.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Mini fotovoltika aj na balkón. Dnes sú obnoviteľné zdroje dostupné zväčša len domácnostiam žijúcim v domoch. My ich chceme v malom a pod odborným dohľadom sprístupniť aj domácnostiam v bytových domoch.	» Ako akcionár energetických podnikov štát podporí fungovanie virtuálnych elektrární. » V spolupráci so samosprávami spopularizujeme a podporíme zdieľanie elektriny v bytových domoch a ďalšie úsporné riešenia - ako napríklad tepelné čerpadlá pre bytové domy.
Urobíme zo zdieľania elektriny v bytovkách reálne použiteľný nástroj. Rozdelenie výroby zo spoločnej strechy medzi byty využíva len okolo 30 spoločenstiev.	
Umožníme domácim batériám zarábať v sieti. Spojením batérií z viacerých domácností do jednej „virtuálnej elektrárne“ môžu ich majitelia predávať flexibilitu prenosovej sústave a zarábať peniaze.	

OPATRENIE 5: NIŽŠIE CENY TEPLA VĎAKA LEPŠEJ REGULÁCII

Až 40 % domácností v bytových domoch používa centrálne zásobovanie teplom. Teplo je pritom najväčšou časťou účtov domácností za energie.

Teplo z centrálnych zdrojov je príliš drahé. Aj v severských krajinách, kde sú príjmy ľudí výrazne vyššie, platia ľudia menej. Kľúčovým problémom je regulácia. Teplárenské podniky by investovaním do lacnejších zdrojov tepla (tepelné čerpadlá, odpadové teplo, geotermálne zdroje) znižovali vlastné zisky, a tak radšej naďalej spaľujú zemný plyn, ktorého cena predražuje účty. Primárnym vinníkom nie sú teplárne, ale štát samotný, ktorý nedokáže regulovať tak, aby klesali ceny.

Čo dosiahneme:

Domácnosti a firmy budú mať nižšie ceny za teplo. Klesne ich motivácia odpájať sa od centrálneho zásobovania a budovať vlastné zdroje tepla. Dodávatelia tepla budú mať vyššiu prioritu pripájať nových spotrebiteľov.

V Prievidzi nahradili uhlie v centrálnom vykurovaní ekologickejšími zdrojmi po roku 2023. Hneď v prvom roku klesli ceny tepla o viac ako 10 %. Väčšia domácnosť tak môže ušetriť vyše 200 eur ročne.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zmena regulácie teplárenstva od preplácania nákladov k motivácii investovať do lacných nefosilných zdrojov. Úspory sa budú zdieľať medzi spotrebiteľov a tepláreň, čo bude motivovať teplárne hľadať najlacnejšie zdroje.	» Novela zákona č. 250/2012 o regulácii v sieťových odvetviach. » Nezávislé a odborné vedenie ÚRSO. » Dotačné výzvy z Modernizačného fondu v sektore teplárenstva budú zohľadňovať vplyvy na ceny pre spotrebiteľov. » Štát podporí miestne energetické koncepcie, ktoré zohľadnia spotrebu tepla, možnosti optimalizácie spotreby, či výmenu technológií.
Dotácie na kapitálové náklady musia zohľadňovať vplyv na ceny. Existujúce dotačné schémy (napríklad z Modernizačného fondu) musia preferovať projekty, ktoré zaručia nižšie ceny tepla.	
Využívať súkromný kapitál pre rozsiahle investície v záujme verejnosti. Regulácia by mala umožňovať využívanie súkromných investícií, ak sú v záujme zvýšenej udržateľnosti a nižších cien tepla pre spotrebiteľov. Využijeme zároveň aj možnosti podpory financovania prostredníctvom SZRB a SIH.	

OPATRENIE 6: ZNÍŽIME NÁKLADY NA DOPRAVU

Náklady na dopravu sú pre mnohé domácnosti druhou najväčšou energetickou položkou po kúrení. Ceny pohonných hmôt sú volatilné a výrazne ich ovplyvňujú svetové konflikty a geopolitika. Domácnosti chceme chrániť pred týmito výkyvmi, ktoré sú v posledných rokoch ešte silnejšie.

Najefektívnejšou formou je podpora verejnej dopravy a elektromobility, vďaka ktorej benzín alebo naftu vôbec nepotrebujeme. Chceme, aby si aj bežná rodina mohla dovoliť jazdiť na lacnejšom a čistejšom pohone, bez ohľadu na to, či býva v dome alebo na sídlisku. Zavedieme sociálny lízing na elektromobily pre domácnosti s nižším príjmom a využijeme na to európske zdroje. Z európskych peňazí zároveň podporíme nabíjačky a to najmä na sídliskách, kde dnes zúfalo chýbajú.

Čo dosiahneme:

Rodina, ktorá dnes platí lízing a míňa na benzín 150 eur mesačne, si po zavedení sociálneho lízingu môže dovoliť elektromobil za menej ako 100 eur mesačne – a nabiť ho priamo pred domom, nie na druhom konci mesta.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zavedieme sociálny lízing na elektromobily pre domácnosti s nižším príjmom – dotovaná mesačná splátka na menšie európske elektromobily.	» Návrh pilotnej schémy financovanej z európskych zdrojov; spolupráca s lízingovými spoločnosťami a bankami. » Dotačná výzva na wallboxy v spoločných priestoroch bytových domov z európskych zdrojov; zjednodušenie povoľovania a pripájania do siete. » Investície z eurofondov do nabíjacej infraštruktúry aj mimo Bratislavy a krajských miest. » Využijeme nové európske zdroje na podporu hromadnej dopravy.
V spolupráci so samosprávami podporíme nabíjačky v bytových domoch a na sídliskách, kde dnes chýbajú vlastné garáže, s využitím napríklad verejného osvetlenia.	
Rozšírime verejnú nabíjaciu sieť aj mimo veľkých miest – pozdĺž diaľnic a v regiónoch.	
Novými európskymi zdrojmi rozšírime medzimestskú a mestskú hromadnú dopravu. Pre najmenšie obce, kde verejná doprava nie je efektívna, zavedieme systém obecných taxíkov a dotovanej zdieľanej dopravy v autách.	

PRIORITA Č. 6

Zdravie bez blúdenia

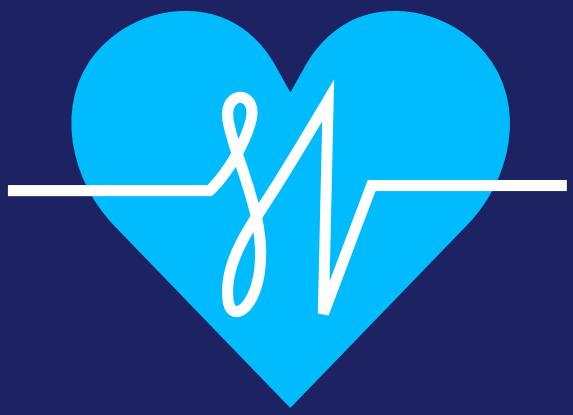

Na Slovensku zomrie na odvrátiteľné úmrtia dvakrát viac ľudí než v škandinávskych či juhoeurópskych krajinách. Oproti Českej republike - s ktorou sme mali spoločný systém zdravotníctva - každý rok zbytočne zomrie o viac ako 4000[1] ľudí. Obidve krajiny dávajú do zdravotníctva približne rovnaký podiel na HDP. Slovensko zlyháva najmä v tom, že v centre pozornosti sú predovšetkým ekonomické záujmy poisťovní a poskytovateľov, nie služby pre pacienta. To musíme zásadne zmeniť. Začať treba hĺbkovou reformou ambulantného sektora.

Slovenský pacient zažíva pri vstupe do slovenského zdravotného systému zmätok a pocit neistoty. Predstavte si človeka, ktorému jeho všeobecný lekár nájde podozrivý nález. **Namiesto jasnej a garantovanej cesty nasleduje blúdenie:** pacient dostane papierový výmenný lístok a obvoláva desiatky ambulancií špecialistov. Reakcie sú takmer vždy rovnaké – plné čakárne a termíny dostupné o niekoľko mesiacov až rokov. Pacient tak čelí trom zásadným zlyhaniam systému:

- Nemohúcnosť: netuší, kedy sa reálne dostane k liečbe a ku komu.
- Finančná nepredvídateľnosť: netuší či vôbec a ak áno, tak kto, kedy a v akej výške môže od neho požadovať poplatok.
- Chýbajúca cesta: pacient si musí termín „vybehať" sám, pretože inak sa k potrebnej liečbe nedostane.

Keď nefunguje ambulantný sektor, pacient s neliečeným vysokým tlakom či nezachyteným nádorom končí v kritickom stave na preplnenom urgentnom príjme alebo priamo na operačnom stole. Kým v Českej republike trvá celá cesta onkologického pacienta od prvých príznakov po začiatok liečby v priemere 70 dní, u nás sa tento boj naťahuje až na vyše 150 dní[2]. Každý stratený týždeň pritom znižuje šancu na návrat do života. Najzdravšie a finančne najudržateľnejšie systémy sveta, ako tie v Dánsku, Holandsku či Veľkej Británii, pritom stoja na dostupných a silných ambulanciách. Pri podobnom počte lekárov a lekárok v Holandsku na tisíc obyvateľov sa až štvrtina z nich špecializuje na všeobecné lekárstvo. Na Slovensku je to približne o polovicu menej.

Silná ambulantná sieť dokáže zachytiť ochorenia v zárodku, nasadiť včasnú liečbu a udržať pacienta v domácom prostredí. Bez sústredenia sa na väčšiu dostupnosť ambulancií bude náš systém naďalej drahý, preťažený a pre pacientov nebezpečne pomalý. Máme preto jasný plán ako zlepšiť dostupnosť ambulancií. **Stojí na štyroch pilieroch:**

1. **Čakacie lehoty - jasne definovaná dĺžka čakania.** Každý pacient by mal mať istotu, že sa k lekárovi dostane včas vzhľadom na svoju diagnózu.

2. **Transparentné poplatky** - štandardná liečba musí byť dostupná každému bez dodatočných poplatkov. Uhradí sa zo zdravotného poistenia. Za nadštandardné úkony bude treba priplatiť, avšak jasne definovaným a transparentným spôsobom.

3. **Manažment a informovanosť pacienta** – prenesenie povinnosti hľadania lekára na zdravotnú poisťovňu. Musí byť jasne stanovená lehota, dokedy poisťovňa pacienta kontaktuje a oboznámi ho aj s celým očakávaným priebehom liečby.

4. **Rozvoj ambulancií** - odbremenenie lekárov a viac kapacít pre pacientov. Lekárom treba umožniť, aby väčšinu času liečili a menej sa zaoberali administratívnymi úkonmi.

[1] Eurostat, 2023, [2]Onkoasist https://www.nczisk.sk/Medzinarodna-spolupraca/PROJEKTY/Program_Slovensko/OnkoAsist/Pages/default.aspx#:~:text=OnkoAsist%20%2D%20mana%C5%BEment%20cesty%20pacienta%20od%20n%C3%A1lezu. V%C3%BD%C5%A1ka%20poskytnut%C3%A9ho%20NFP%3A%207%20069%20060%2C93%20EUR.

HLAVNÝ CIEĽ

Ukončiť blúdenie v zdravotníctve a zaviesť garantovaný nárok pacienta. Každý pacient bude presne vedieť kedy a kde dostane termín v čase, ktorý je medicínsky bezpečný. Zdravotná poisťovňa mu ho zabezpečí a to bez poplatkov navyše. Pre pacientov s podozrením na onkologické ochorenie zavedieme prioritizáciu s 30-dňovou garanciou na kompletnú diagnostiku od prvého výmenného lístka. Zavedieme aj doplnkové ordinačné hodiny (DOH), počas ktorých môžu lekári poskytovať doplnkové služby, plne hradené pacientmi.

Pilier 1: Čakacie lehoty - jasne definovaná dĺžka čakania

Slovenské zdravotníctvo dnes nepozná reálne čakacie lehoty v ambulantnom sektore, pretože o nich nemá objektívne a merateľné údaje. Dnes sa lehoty merajú až od momentu príchodu pacienta do nemocnice, keď už má za sebou často dlhé mesiace blúdenia v diagnostickom labyrinte. Pacient sa pri pokuse o včasné začatie liečby, ktoré rozhoduje o jej úspešnosti, stráca v neprehľadnom systéme.

Zásadná zmena spočíva v tom, že čas čakania začneme merať a garantovať od prvého podozrenia – vystavenia e-výmenného lístka v ambulancii všeobecného lekára až po samotný výkon či začiatok liečby. Zavedieme medicínsky bezpečné garantované čakacie doby, nastavené v spolupráci s odbornými lekárskymi spoločnosťami tak, aby čakanie neohrozilo zdravie pacienta, ani šance na jeho úspešnú liečbu. Pri prioritizácii onkologických diagnóz sa inšpirujeme najúspešnejšími európskymi modelmi (Dánskom a Veľkou Britániou) prostredníctvom systému Fast-Track a automatického pridelenia onko-koordinátora.

OPATRENIE 1: OBJEKTÍVNE STANOVENIE ČAKACÍCH LEHÔT

Zavedieme povinný elektronický výmenný lístok (e-výmenný lístok) naviazaný na platby poisťovní, ktorý nám umožní v reálnom čase merať celú cestu pacienta od prvej návštevy ambulancie až po vyšetrenie u špecialistu.

Čo dosiahneme:

Získame objektívne dáta o reálnych čakacích dobách v každom regióne. Lekári a pacienti okamžite v systéme uvidia diagnózu, požadovanú liečbu, respektíve špecializáciu, geografickú polohu pacienta a reálny čas čakania: odkedy pacient dostal e-výmenný lístok po moment vyšetrenia špecialistom. Zároveň budú pacienti vedieť, aká je maximálna čakacia lehota z medicínskeho hľadiska pri ich diagnóze.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Povinný e-výmenný lístok - na prvej schôdzi parlamentu po voľbách zavedieme striktné naviazanie úhrady výkonov z verejného poistenia na povinné vystavenie elektronického výmenného lístku (tzv. e-výmenný lístok), tzn. zabezpečíme povinné používanie e-výmenného lístka pre všetkých lekárov.	» Novela zákona, ktorej podstatou bude podmieniť používanie e-výmenného lístku úhradami od zdravotných poisťovní. » Zmapovanie získaných dát a stanovenie čakacích lehôt, ktorým garantujeme nárok pacienta. Za dodržanie garantovaných čakacích lehôt bude plne zodpovedná zdravotná poisťovňa. Ak pacientovi nezabezpečí termín v zákonnej lehote, získa pacient právo na plnú úhradu vyšetrenia u nezmluvného lekára na Slovensku alebo v zahraničí.
Objektívne mapovanie (0-6 mesiacov) – vďaka digitalizácii objektívne zmapujeme čas čakania pacienta od vystavenia e-výmenného lístka až po moment vyšetrenia špecialistom.	
Garantovaná dĺžka čakania od prvej návštevy – prostredníctvom získaných dát identifikujeme dĺžku čakacích lehôt a zabezpečíme, aby nárok pacienta vznikol v momente prvého podozrenia v ambulancii všeobecného lekára, nie až pri vstupe do nemocnice. Zavedené garantované čakacie lehoty budú medicínsky bezpečné vďaka ich nastaveniu v spolupráci s odbornými lekárskymi spoločnosťami tak, aby čakanie neohrozilo zdravie pacienta, ani šance na jeho úspešnú liečbu.	

OPATRENIE 2: PRIORITIZÁCIA ONKOLOGICKÝCH PACIENTOV - GARANTOVANÁ DĹŽKA DIAGNOSTIKY A ZAČATIA LIEČBY

Pre pacientov s podozrením na onkologické ochorenie vytvoríme zrýchlený režim (tzv. Fast-Track), ktorý garantuje kompletnú diagnostiku do 30 dní a začatie liečby do 60 dní od vzniku podozrenia.

Čo dosiahneme:

Ukončíme mesiace neistoty a blúdenia po vyšetreniach. Každý pacient s onkologickým podozrením získa istotu, že sa jeho diagnóza stanoví do 30 dní a prípadná liečba spustí do 60 dní od vystavenia e-výmenného lístka.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Vyznačenie onko-podozrenia (tzv. Fast-Track) - Lekár pri vystavení e-výmenného lístka priamo označí podozrenie na onkologické ochorenie, čím spustí prioritu v systéme. Jasné kritériá a triáž u všeobecného lekára: Aby sa zrýchlená cesta nezahltila, označenie Fast-Track nebude svojvoľné, ale podmienené dodržaním štandardných diagnostických a terapeutických postupov pre danú diagnózu. Všeobecný lekár spraví prvú triáž – vykoná základné vstupné vyšetrenia (napr. RTG pľúc, základné odbery) a Fast-Track aktivuje až pri reálnom podozrení. Kontrola a manažment kapacít: Označenie podozrenia podlieha spätnému overeniu v systéme zdravotnou poisťovňou na základe stanovených diagnostických kritérií (prípadne revíznou kontrolou).	» Novela zákona upravujúca nárok pacienta na časovú dostupnosť a povinnosť zdravotných poisťovní a poskytovateľov.
Garantovaná diagnostika do 30 dní – zavedieme zákonnú povinnosť, že pacient s označeným onkologickým podozrením dostane termín u špecialistu a kompletnú diagnostiku prednostne (CT, MR, biopsia, patológia) do 30 dní od vystavenia e-výmenného lístka.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Garantovaný začiatok liečby do 60 dní - zavedieme vymáhateľný nárok na začatie prvej liečebnej fázy (operácia, chemoterapia alebo rádioterapia) do 60 dní od podozrenia na onkologickú diagnózu.	

OPATRENIE 3: PRIDELENIE ONKO-KOORDINÁTORA

Zabezpečíme plynulý prechod z diagnostiky priamo do liečby pod dohľadom osobného sprievodcu systémom, ktorý pacienta odbremení od administratívy a hľadania termínov. Využijeme už aj rozbehnuté pilotné projekty a zahrnieme ich do finálneho riešenia.

Túto rolu bude okrem sestier vykonávať aj ďalší kvalifikovaný zdravotnícky personál či vyškolení koordinátori starostlivosti, čím predídeme kapacitným bariéram. Koordinátor preberie manažment cesty pacienta už v diagnostickej fáze, dohliadne na dodržiavanie garantovaných lehôt a bude pacienta ľudsky aj odborne sprevádzať celým procesom liečby.

Čo dosiahneme:

Pacient nezostane so svojou diagnózou sám. Liečba sa začne najneskôr do dvoch mesiacov od prvého podozrenia a jej manažment preberie vyškolený profesionál opierajúci sa o funkčný digitálny systém a osvedčený pacientsky model z praxe.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Automatické pridelenie onko-koordinátora - Systém pri vyznačení Fast-Tracku automaticky pridelí pacientovi špecializovaného onko-koordinátora (onko-sestru/ vyškoleného koordinátora / iný kvalifikovaný personál). **Postupný nábeh a prioritizácia:** Vzhľadom na kapacity bude zavádzanie koordinátorov prebiehať fázovo po vzore Českej republiky. V prvej fáze budú koordinátori pôsobiť pri potvrdených prípadoch s najagresívnejšími diagnózami (napr. rakovina pľúc či pankreasu) v špecializovaných národných a komplexných onkologických centrách.	» Novela zákonov a vyhlášky, ktorými zadefinujeme novú koordinačnú rolu, ukotvíme nárok pacienta s podozrením na onkologické ochorenie na bezplatné pridelenie onko-koordinátora a zaradíme túto rolu do minimálneho personálneho normatívu onkologických stredísk a národných ústavov. » Úprava zmluvno-finančných mechanizmov (model financovania) a vzdelávacieho štandardu.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Finančné stimuly pre onko-koordináciu – Zavedieme extra finančné stimuly pre fungovanie onko-koordinátorov na úrovni poisťovní aj priamo v špecializovaných centrách.	

Pilier 2: Transparentné poplatky - štandardná liečba dostupná každému a možnosť priplatiť si iba za nadštandard

Na Slovensku sa ročne vyberie v ambulanciách na poplatkoch viac ako pol miliardy eur. Poplatky sú dnes často vyberané v rámci štandardných ordinačných hodín, čo spôsobuje prednostné prijatie vybraných pacientov a dlhšie čakanie tých, ktorí si nepriplatili. Zaručíme preto plne hradených **30 ordinačných hodín týždenne bez doplatkov** a zvyšný priestor pre časový nadštandard preklopíme do transparentného režimu v takzvaných doplnkových ordinačných hodinách, ktoré zároveň sfunkčníme a zatraktívnime. Zlepšením manažmentu pacienta zdravotnými poisťovňami taktiež očakávame zredukovanie nadbytočných návštev, ktoré dnes preťažujú ambulancie, vytvárajú vysoké náklady a odoberajú ambulanciám kapacity, ktoré by mali byť použité na akútnejšie prípady. V záujme zastabilizovania sektora sme zároveň pripravení **dofinancovať najviac poddimenzované špecializácie.**

OPATRENIE 4: ZÁKLADNÝ ŠTANDARD - 30 PLNE HRADENÝCH ORDINAČNÝCH HODÍN BEZ DOPLATKOV

Garantujeme pacientom minimálne 30 ordinačných hodín týždenne v ambulanciách pri plnom úväzku lekára, počas ktorých im bude poskytnutá plne hradená zdravotná starostlivosť zo zdravotného poistenia bez akýchkoľvek ďalších doplatkov. Lekári budú povinní poskytovať bezdoplatnú zdravotnú starostlivosť minimálne v rozsahu 75% svojho pracovného času.

Čo dosiahneme:

Zaviažeme lekárov poskytovať bezplatnú starostlivosť v rozsahu, ktorý je bežným európskym štandardom. V krajinách ako Dánsko či Veľká Británia je celkový plný úväzok lekára stanovený na 37 až 37,5 hodiny týždenne, z čoho väčšinu tvorí priama starostlivosť o pacientov a zvyšný čas slúži na administratívu. Rovnako ambulancie, ktoré vznikli na Slovensku z Plánu obnovy a odolnosti už majú zmluvnú povinnosť poskytovať zdravotnú starostlivosť v rozsahu najmenej 35 ordinačných hodín týždenne.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Zmluvný záväzok 30 ordinačných hodín bez doplatkov - Lekár sa pri uzatváraní zmluvy so zdravotnou poisťovňou zaviaže, že v rámci plného úväzku (40 hodín týždenne) poskytne minimálne 30 ordinačných hodín plne hradenej zdravotnej starostlivosti bez akýchkoľvek doplatkov pacienta. Pri čiastkových úväzkoch lekárov sa bude požadovať, aby lekár poskytoval bezdoplatnú zdravotnú starostlivosť minimálne v rozsahu 75% svojho pracovného času.	» Novela zákona na posilnenie ochrany pacientov pred spoplatnením zdravotnej starostlivosti, administratívnych služieb a služieb spojených s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.
Ochrana pacienta v štandardnom čase – V prípade, ak si lekár vyžiada od pacienta poplatok počas štandardných ordinačných hodín, zdravotná poisťovňa poplatok pacientovi preplatí a následne si úhradu preplatenú pacientovi bude mať právo uplatniť u lekára.	

OPATRENIE 5: SFUNKČNENIE DOPLNKOVÝCH ORDINAČNÝCH HODÍN - SLOBODA V PODNIKANÍ A PRÍJEM PRE AMBULANCIE

Sfunkčníme inštitút doplnkových ordinačných hodín (ďalej len „DOH") v ambulanciách tak, aby slúžil výhradne na dobrovoľný časový nadštandard alebo rozšírené výkony nad rámec verejného poistenia.

Čo dosiahneme:

Vytvoríme legálny a transparentný kanál pre pacientov, ktorí požadujú vyšetrenie skôr ako je zákonom garantovaná lehota. Odstránime neflexibilné bariéry lekárom i pacientom (napríklad aktuálne zavedený strop na cenu vyšetrenia 30 eur, povinnosť pacienta platiť za celú nadväzujúcu liečbu v prípade priplatenia si za skorší termín či povinný štátny e-systém).

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Trhová tvorba ceny a flexibilný čas - V DOH bude lekár poskytovať zdravotnú starostlivosť pacientovi za priamu úhradu. Pacient si toto konkrétne vyšetrenie hradí v plnej výške sám a lekár si bude môcť určiť výšku úhrady, pričom zrušíme striktné stropovanie. V záujme ochrany pacienta zároveň zavedieme povinnosti vopred informovať pacienta / zákonného zástupcu pacienta o objednaní sa na termín počas DOH.	» Novela zákona, ktorou odstránime doterajšie byrokratické bariéry pri DOH, zabezpečíme jasné oddelenie štandardných a doplnkových ordinačných hodín a zabezpečíme transparentnú informovanosť pacienta prostredníctvom povinného cenníka a informovaného súhlasu.
Ochrana nadväzujúcej starostlivosti – Ak bude pacientovi v DOH indikované nadväzujúce vyšetrenie (napr. MR, CT) alebo predpísaná liečba, všetky ďalšie úkony už v plnej výške uhradí zdravotná poisťovňa. Zároveň však platí, že nadväzujúce špecializované vyšetrenia budú zaradené do štandardného poradia.	
Jasné vymedzenie účelu DOH - DOH budú slúžiť len na: a) časový nadštandard (získanie rýchlejšieho termínu podľa vôle pacienta) a b) rozšírené vyšetrenia (napríklad nadštandardné laboratórne testy či preventívne skríningy nehradené z poistenia).	

Pilier 3: Manažment a informovanosť pacienta - prenesenie povinnosti hľadania lekára na zdravotnú poisťovňu a transparentná cesta k liečbe.

Bremeno nájdenia si lekára dnes leží výhradne na pleciach pacienta, ktorý sa v neprehľadnom systéme stráca, čelí úzkosti z neistoty a musí sám obvolávať desiatky ambulancií. Tento chaos ukončíme: zdravotné poisťovne preberú plnú zodpovednosť za manažment cesty pacienta, optimalizáciu kapacít v sieti špecialistov a aktívne dohľadávanie termínov v rámci stanoveného časového a geografického nároku.

Zároveň zavedieme princíp vzájomnej zodpovednosti: garancia nároku na včasný termín bude podmienená aktívnou súčinnosťou zo strany pacienta. Ak štát a poisťovne garantujú lehoty, pacient musí pristupovať k termínom zodpovedne.

OPATRENIE 6: ZÁKONNÁ POVINNOSŤ POISŤOVNE ZABEZPEČIŤ TERMÍN A NÁHRADNÉ PLNENIE

Prenesieme povinnosť nájsť dostupného špecialistu z pacienta na zdravotnú poisťovňu, ktorá disponuje presnými dátami o kapacitách, úväzkoch a ordinačných hodinách v sieti.

Čo dosiahneme:

Pacient po vystavení e-výmenného lístka nebude musieť hľadať lekára sám. Ak mu poisťovňa nezabezpečí termín v zákonnej lehote, získa nárok na plnú úhradu vyšetrenia u zmluvného alebo nezmluvného súkromného lekára na Slovensku alebo na vyšetrenie v zahraničí.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Povinný manažment kapacít poisťovňami - Zakotvíme zákonnú povinnosť poisťovne zabezpečiť konkrétny termín u špecialistu v stanovenom časovom a geografickom nároku po vystavení e-výmenného lístka.	» Novelou zákona prenesieme právnu zodpovednosť za vyhľadávanie a zabezpečenie termínu u špecialistu na zdravotné poisťovne a zakotvíme vymáhateľný nárok pacienta na včasný termín v rámci časového a geografického okruhu.
Nárok na preplatenie u zmluvného alebo nezmluvného súkromného lekára – V prípade prekročenia zákonnej lehoty získa pacient právo na vyšetrenie u zmluvného alebo nezmluvného súkromného lekára na Slovensku s povinnosťou poisťovne preplatiť ho v plnej výške.	
Garantovaná starostlivosť v zahraničí - Ak nie je možné zabezpečiť vyšetrenie v primeranom čase na Slovensku, poisťovňa uhradí plnú sumu výkonu v zahraničí v rozsahu hradenom v danej krajine.	
Spoluzodpovednosť a povinnosti pacienta - Garancia nároku je podmienená súčinnosťou pacienta (včasné potvrdenie/zrušenie termínu). Bezdôvodné prepadnutie termínu alebo nereagovanie vedie k strate garantovaného nároku.	

OPATRENIE 7: PROAKTÍVNA INFORMOVANOSŤ PACIENTA DO 5 DNÍ - KONIEC ČAKANIA V NEISTOTE

Poznať svoj časový nárok nestačí – pacient potrebuje byť počas celej doby čakania priebežne a jasne informovaný o ďalšom postupe. Ak človek vie, že čaká napríklad dva mesiace a vidí, že jeho prípad sa aktívne rieši a termín je medicínsky v poriadku, stráca sa pocit neistoty a zmätku. Odstránime preto najväčší zdroj stresu a úzkosti pacientov tým, že poisťovňa bude mať povinnosť proaktívne komunikovať stav vybavenia výmenného lístka do 5 pracovných dní.

Čo dosiahneme:

Pacient získa okamžitý prehľad o svojej liečebnej dráhe. Bude presne vedieť, dokedy má nárok na vyšetrenie a kedy a kde ho príjme konkrétny špecialista. Sprehľadnením celého procesu získa pacient plnú kontrolu nad svojím zdravotným nárokom.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Povinný kontakt do 5 pracovných dní - Zavedenie zákonnej lehoty pre zdravotnú poisťovňu proaktívne kontaktovať pacienta (aplikácia, SMS, telefonát) do 5 dní od vystavenia e-výmenného lístka.	» Novela zákona, ktorá zavedie pre zdravotné poisťovne striktnú zákonnú povinnosť proaktívne kontaktovať poistenca.
Garantovaný obsah oznámenia – Správa bude obsahovať potvrdenie prijatia e-výmenného lístka, medicínsku prioritu (v prípade Fast-Track-u pri onkológii), stanovenú garantovanú lehotu a konkrétny termín u špecialistu v geografickom okruhu.	
Digitalizácia sledovania cesty pacienta - Vytvoríme transparentný e-tracking cesty pacienta, kde človek v reálnom čase vidí stav svojho nároku a harmonogram vyšetrení.	

Pilier 4: Rozvoj ambulancií - odbremenenie lekárov a viac kapacít pre pacientov.

V niektorých špecializáciách a regiónoch je lekárov akútne málo (napr. detská psychiatria, paliatívna medicína, gerontopsychiatria, detská neurológia, klinická logopédia, pneumológia, kardiológia či klinická onkológia). Problém slovenského ambulantného sektora však nespočíva len v celkovom absolútnom nedostatku lekárov – ich počet na Slovensku dlhodobo rastie (presiahol 21 tisíc) a dosahuje priemer OECD. Slovensko však trpí rekordnou nadspotrebou návštev (11 návštev na pacienta ročne vs. priemer EÚ 6,5), nevyváženou alokáciou kapacít a neefektívnym „točením sa“ pacientov v systéme.

Tento stav je dôsledkom chýbajúceho manažmentu cesty pacienta, nedostatočnej prioritizácie a obrovskej administratívnej záťaže. Väčšina špecializácií tak nemá akútny problém s počtom lekárov, ale s neefektívnym využitím ich kapacít. Riešenie stojí na 2 opatreniach: lepšom manažmente a uvoľnení lekárov tam, kde je ich dostatok a cieľových investíciách tam, kde lekári reálne chýbajú.

OPATRENIE 8: LEPŠÍ MANAŽMENT A UVOĽNENIE KAPACÍT EXISTUJÚCICH LEKÁROV (KRÁTKODOBÉ OPATRENIA)

Odbúrame neefektivitu a zbytočné návštevy zmenou motivácií pre zdravotné poisťovne aj lekárov zavedením telemedicíny a prenesením organizácie termínov na poisťovne.

Čo dosiahneme:

Znížime administratívnu záťaž ambulancií tým, že časť manažmentu a vyhľadávania termínov prebrú zdravotné poisťovne. Využijeme model obojstrannej spolupráce medzi ambulanciou a poisťovňou, kde poisťovňa pomáha so smerovaním pacientov tak, aby sa spoločne zabezpečil garantovaný časový nárok. Uvoľnené kapacity zároveň vytvoria priestor pre novodiagnostikovaných pacientov, ktorí potrebujú včasnú liečbu.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Prioritizácia novodiagnostikovaných akútnych pacientov - Stanovením zákonného časového nároku budú zdravotné poisťovne spravovať kapacity efektívne. Zdravotné poisťovne a lekári budú motivovaní predchádzať zbytočným „udržiavacím“ návštevám, aby uvoľnili priestor pre novoprijatých pacientov s akútnym nárokom. Prvovyšetrenia budú preferované aj po ekonomickej stránke.	» Zavedieme štátnu dotačnú schému na digitalizáciu a telemedicínu pre ambulancie.
Kooperatívny manažment termínov s poisťovňou – Poisťovne pomôžu s plánovaním a odbremenia ambulancie od administratívy. Na základe obojstrannej spolupráce s poisťovňou bude lekár prihliadať na individuálne potreby pacientov a osobitosti prípadov tak, aby sa spoločne dodržal garantovaný časový nárok.	

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Telemedicína a digitalizácia - Zrušíme nutnosť osobnej návštevy ambulancie pri predpisovaní chronických liekov, kontrolách stabilizovaných pacientov či odovzdávaní výsledkov. Zároveň spustíme dotačné schémy na dofinancovanie telemedicínskych nástrofov prioritne prostredníctvom eurofondových výziev.	

OPATRENIE 9: CIELENÉ INVESTÍCIE A DOFINANCOVANIE CHÝBAJÚCICH KAPACÍT (DLHODOBÉ OPATRENIA)

V odbornostiach a regiónoch s akútnym nedostatkom lekárov nasadíme finančné a rozvojové stimuly na zakladanie nových ambulancií a rozširovanie personálu.

Čo dosiahneme:

Vzniknú nové ambulancie v kritických regiónoch a zároveň sa zefektívni fungovanie tých existujúcich. Lekárom sa uvoľnia kapacity a naštartujú sa nové modely fungovania ambulancií s pomocou nového personálu či moderného vybavenia. Zvýši sa tým komfort lekárov pri práci a aj pacientov pri liečbe.

Podopatrenie	Ako to dosiahneme
Eurofondové výzvy na nové ambulancie – Zavedieme dotačné výzvy v rámci fondov EÚ, ktoré nadviažu na úspešný model Plánu obnovy a odolnosti (vďaka ktorému vzniklo 150 ambulancií) so zameraním na poddimenzované regióny a nedostatkové odbory.	» Zavedieme dotačné výzvy v rámci eurofondov na nové ambulancie a štátne schémy na zafinancovanie pomocného personálu a nového vybavenia v ambulanciách.
Dotačné schémy pre personál a vybavenie – Zavedieme štátne a dotačné schémy na spolufinancovanie pomocného personálu, moderných informačných systémov a materiálno-technického vybavenia pre existujúce ambulancie.	

Kedy to dosiahneme?

Časový rámec misie: V 1Q 2028 zavedieme povinný e-výmenný lístok spolu s prioritizáciou onkologických diagnóz (schválenie na prvej parlamentnej schôdzi po voľbách), sfunkčníme inštitút DOH a zavedieme povinnosť zdravotných poisťovní zabezpečiť pacientovi termín u špecialistu. Následne na prijatý mechanizmus nadviažeme garantované čakacie lehoty - optimistický scenár ich plného uplatňovania v praxi je začiatok roka 2029 (1Q 2029), pričom v prípade nepredvídaných technických či dátových komplikácií pri implementácii rátame s polročnou rezervou (najneskôr v 3Q 2029).

Prečo by sa to malo podariť práve nám?

1. **Zdravotníctvo bude premiérska priorita s jasným harmonogramom:** Zdravotníctvo staviame do centra vládnych priorít a postupujeme podľa jasne stanovených míľnikov.

2. **Máme reálnu skúsenosť z praxe:** Rovnaký systém garantovaných nárokov a čakacích lehôt sme navrhli a úspešne zaviedli pri nemocničnej starostlivosti. Vieme, ako nastaviť pravidlá v praxi, a tieto osvedčené skúsenosti a dátové know-how teraz prenesieme do ambulantného sektora.

3. **Inšpirujeme sa overenými modelmi zo zahraničia:** Netvoríme neisté pokusy na pacientoch. Vychádzame z dlhoročne fungujúcej praxe najvyspelejších európskych zdravotných systémov – predovšetkým Dánska a Veľkej Británie – ktoré sme prispôsobili slovenskému prostrediu.

4. **IT infraštruktúru už máme – stačí ju sfunkčniť:** Na rozdiel od minulosti nemusíme roky vyvíjať nové drahé systémy. Potrebná digitalizácia a IT riešenia v zdravotníctve už existujú. Nefungujú len preto, že ich doteraz nikto nepodmienil úhradami od zdravotných poisťovní. My ich prepojíme s financovaním a spravíme z nich povinný štandard.

5. **Napĺňame žiadanú spoločenskú objednávku:** Dostupnosť zdravotnej starostlivosti je jednou z najväčších tém pre našich občanov. Adresujeme reálny problém, ktorý dennodenne zažíva väčšina rodín na Slovensku. Zároveň prinášame ambiciózny, no plne realistický plán prioritizácie onkologických diagnóz, ktorý sa sústreďuje na ochorenia patriace k najčastejším príčinám úmrtí na Slovensku. Keďže za týmto riešením stojí jednoznačná politická vôľa, sila pri schvaľovaní návrhu bude neporovnateľne vyššia – to nám umožní presadiť zmeny rýchlo, bez zdržaní a naplno v prospech pacientov.

6. **Zvyšujeme efektivitu systému:** Prinášame riešenie, ktoré dodá lepšie zdravotné výsledky za peniaze, ktoré už dnes v systéme sú. Pacienti nebudú blúdiť systémom, zmiznú zbytočné duplicity a zníži sa počet dekompenzácií zdravotného stavu. Prioritizácia zdrojov v ambulantnej starostlivosti znamená rýchlejšie a lacnejšie liečenie a zároveň odľahčenie drahých urgentov a záchraniek. Ide o kľúčové systémové opatrenie špeciálne pre obdobie konsolidácie – namiesto nalievania nových peňazí prinášame vyššiu efektivitu.

TRESK2